

4167

ప్రబుద్ధాంధ్ర

స చిత్ర హా స పత్రిక

విడిసంచిక రెండు అణాలు

౬

౧౦

సంపాదకుడు

సంపత్కర చందా రూపాయి

అడ్మినిస్ట్రేటర్ గారికి

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

రాజమండ్రి

వి రా థ ము లు

నందకర్మచందావల్ల మాత్రమే ప్రబుద్ధాంధ్రను నిర్వహించడం చాలా కష్టంగా వుంది. ఈనంగతి గమనించి, ఆంధ్రభాషియవారోనం ఉత్కంఠకులై వున్న కొంద్రాధ్యపకులు ఉత్సాహపరిమితా లైన విరాళాల దయచేస్తూ మాకు చాలా ఆదర ఆభరణమైనది. అలాంటివా రింకా యెంతడో వున్నారే. వారి సాయాని కేసుకు చూడున్నాము.

ఈవెలలో ప్రబుద్ధాంధ్రను పరిష్కరించినవారే :-

౧. నరహరిశెట్టి వేంకటరత్నంగారు రాజమండ్రి ౧౫-౦-౦
౨. మామిడిపూడి వేంకటరంగయ్యవంతులుగారు ఎం.ఎ. ట్రివిస్సాలో యునివర్సిటీ కాలేజీ, వారైత ౫-౦-౦
౩. వసుమతి రెడ్డి వీరభద్రరావులుగారు బి. ఏ. ఎల్. టి మునిసిపల్ కెయిర్స్, విజయనగరం ౫-౦-౦
౪. డాక్టరు శ్రీ. ఎన్. ప్రసాదరావువంతులుగారు వింజమూరు ౫-౦-౦

వి శేష చం దాలు

ప్రబుద్ధాంధ్ర చందా ఒకరూపాయ కంటే వాపుచెయ్యడం యిష్టంలేదు. అయితే ప్రబుద్ధాంధ్ర నేనగు రెండు ఒక్క రూపాయ మాత్రమే యిష్టం యిష్టంలేక కొందర విశాలహృదయులు విశేష చందాలు ఇస్తున్నారు. ఇలాగ విశేషచందా తిద్దినవారే :-

౧. తలిశెట్టి రామారావుగారు ఆర్.సి. ౩-౦-౦
- బి. ఏ. టి. ఎల్. వేలం, పార్వతిపురం

చ ర క నం హిత

చికిత్సాస్థానము మాచే ఇదివరకు ఆంధ్రీకరింపబడి యిప్పుడు ద్వితీయ ముద్రణముగలచున్నది. మిగిలిన ఆరు స్థానములను ఆంధ్రీకరించి, స్థానపట్టమునే పేరుతో ఒకే పుస్తకరూపమున ప్రచురించితిమి. గ్రంథములన్నియు కొలదిదినముల క్రిందటనే తయారైనవి. వెంటనే ఆర్డర్ చేయవారికి తగిన సౌకర్యముగా లభింపగలవు. చరకనం హిత నంతను నేనే పూర్తిగా ఆంధ్రీకరింపదలచి మిగిలిన మాత్రస్థానమునుగూడ ఆంధ్రీకరించి కొద్దిరోజులలోనే ప్రచురింపబోవు చున్నాడను. గ్రంథము పూర్తి కాకుండా ఆర్డర్ చేయవారికి తగిన సౌకర్యములతో లభింపగలదని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. మా యికరపుస్తకము లును, మా 250 రకముల మందులును ఎల్లప్పుడూ సిద్ధముగా నుండును.

డాక్టరు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి, బెజవాడ.

ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయం-తర వాయి

నరహరిశెట్టి వెంకటరత్నంగారివి

ఆంధ్రహృదయము	౦ ౮ ౦
మంగిపూడి వేంకటకర్మగారివి	
మధుకర	౦ ౮ ౦
నిరుద్ధరారతము	౦ ౬ ౦
కాలవిలసతునిలాసము	౦ ౬ ౦
భీష్మునిచరిత్ర	౦ ౧౨ ౦
సాధుసంతకము	౦ ౮ ౦
కొయ్యలపాటలు	౦ ౬ ౦
వీరమతి నాటకం	౦ ౧౨ ౦
వనకారవిజయం	౦ ౧౨ ౦

కర్లపాలెం కృష్ణారావుగారివి

విశేషానంద నాటకము	౦ ౧౨ ౦
మల్లెపూలు	౦ ౧౨ ౦
వ్యాసమంజరి	౦ ౧౨ ౦
ఆంధ్రదేశము మొదటిభాగం	(మురివర్సిటీ పోటీకి శుభినవరం)
ఆంధ్రదేశము మొదటిభాగం	
పెనుమర్రి వేంకటరత్నంగారివి	౦ ౧౨ ౦

రత్నామణి (ఖండకావ్యాలు)	౦ ౮ ౦
శ్రీపురనేని రామస్వామిచౌదరిగారివి	
నూతనరామాయణ ద్వితీయాస్కాసము	౧ ౦ ౦
నూతనరామాయణ ద్వితీయాస్కాసము	౧ ౦ ౦
నూతనరామాయణ చతుర్థాస్కాసము	౧ ౦ ౦
మనశ్శత్రు శంకరాచార్యము	౧ ౦ ౦
కంఠావళి (శ్రీరత్నరామచరిత్ర)	౦ ౧౨ ౦
మహానాటికము	౦ ౮ ౦
వివాహవిధి	౦ ౧ ౦

ఆంధ్ర శేషమిరారావుగారివి

శేయారబాహు చరిత్రము (కవచము)	౦ ౮ ౦
బొడ్డు బాపిరాజుగారివి	
విపంచి (ఖండకావ్య సంపుటి)	౦ ౩ ౦
వివేకవర్ధిని గ్రంథమాలవారివి	
మధుమతి (ఉత్తర ఖండ్యాం)	౧ ౦ ౦
అంశశత్య (నాటకము)	౧ ౦ ౦
పాండితాంతురము (నాటకము)	౧ ౦ ౦
ఓరుమల్లు ఆచార్యరావుగారివి	
విజయనగర సామ్రాజ్యమండలి	
ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్రము	౨ ౦ ౦
విశ్వసాహిత్యమాలవారివి	
లియో టాలస్తాయ్	౦ ౩ ౦

క లా భి వర్ధి నీ ప రి మ త్త రా జ మం ద్రి

వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి

జీవామృతము

జీవామృతము బలహీనతవలన జనించు రుగతలను ఆటంకపరిచి, దేహమునకు సంపూర్ణ ఆరోగ్యమును, రక్తవృద్ధి, నరములకు పటుత్వము, కంఠ పుష్టిని, భీషబలమును, లేజస్సును, జ్ఞాపకశక్తిని వృద్ధిపరచును.

జీవామృతము

ఆరోగ్యమును పునఃప్రతిష్ఠింపగల ప్రాణదాత

బాలభాస్కర

బిడ్డల

లివర్ & స్పీన్

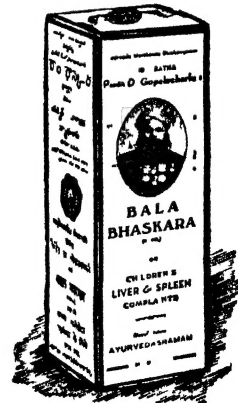
వ్యాధులకును, ఇతర ప్రదరనంబంధమైన వ్యాధులకు సిద్ధావధము.

వ్యాధుల వివరములు తెలిపిన మంచి పలహా లొనగబడును.

వ్యాధులగు శోధవారికి ఉచితము.

ఆయుర్వేదాశ్రమము

పోస్టుబాక్సు 287, మదరాసు.

బెజ్జ నాడ నరస్యతీ టుక్ డిపో వారి, స్వంత ప్రచురణములు

అంధ్ర చామలము ప్రచురించినవి నాటి రత్నములు	రు. అ.	అంధ్ర చామలము ప్రచురించినవి నాటి రత్నములు	రు. అ.
సతీ సకుల బాయి సో॥ రా	0 12	బాణేశ్వరము	1 0
శ్రీ కృష్ణతూలభారము ము॥ ను	1 0	గుక్కేశ్వరము	0 12
నత్తపాణిశ్రీయము బి॥ లి	1 0	మార్కండేయ చరిత్రము	0 12
బుద్ధిమతీ విలాసము డిట్రా	1 0	పాణిశ్రీపాణిశ్రీయము	0 12
రంగున్ కాడీ సో॥ రా	1 0	అంబరీష చరిత్రము	0 8
ధరణికోట డిట్రా	1 4	ప్రహ్లాద చరిత్రము	0 8
సతీ అనూయ డిట్రా	1 0	శత్రుద్రమోక్షము	0 8
గంగావతరణము డిట్రా	1 0	భీష్మచరిత్రము	0 8
మహాభక్తవిజయము డిట్రా	1 0	ప్రసన్న ప్రకాశించిన 8 పుస్తకములు కలసిన	
ద్రాపదీ వస్త్రావహరణం ము॥ లి	1 0	కాళికోట బయిండు.	5 8
సావిత్రి శ్రీ॥ ను	1 0	వి. బాలాజీదాసుగారి చేరచియించబడిన హరికథలు	
చింతామణి కా॥ నా	1 0	గయోపాఖ్యానం	0 8
మధునేప డిట్రా	1 0	జయప్రదాన చరిత్ర	0 8
వత్సప్రతాప్ అనూయ సో॥ లి	1 0	సలచరిత్రము	0 8
రాధాకృష్ణ పా॥ లి	0 12	గుక్కాంగదచరిత్రము	0 8
పాదుకాపట్టాభిషేకము పా॥ లి	1 4	శశలవ విజయము	0 8
జయంతిజయపాలము లి॥ ను	0 12	శశిలేఖావరిణయము	0 8
కృష్ణలీల బల్లారి కె॥ ను	1 4	సంగ్రహరామాయణము	1 0
రామదాసు డి॥ గో॥	1 0	రయాశర విజయము	0 8
రసపుత్రవిజయం ఇ॥ యు॥	1 0	త్రైశంకు విజయము	0 8
రాణప్రతాప్ సింగ డిట్రా	1 0	నీతాకల్యాణము	0 8
చంద్రగుప్త నం॥ శి॥	1 0	ద్రాపదీ మానసంరక్షణం	0 6
దుర్గాదాసు జం॥ శి॥	1 4	కుచలోపాఖ్యానం	0 6
రాణప్రతాప్ సింహ డిట్రా	1 0	పురందరాను చరిత్ర	0 6
రాధాకృష్ణ సాంగ్య చం॥ కే॥	0 12	పారిశ్రామికహాసముంజరి పా 1	0 6
తూలభారం సాంగ్య డిట్రా	0 12	డిట్రా రెండవభాగము.	0 6
చండినాటకం ము॥ నే॥	1 0		

మా వద్ద అనేకరకములు గలవు. కోరినవారికి నూనచేటి క్లెయిన్ గు ఉచితముగా పంపబడును.

వలయువారు :

కురికూరి సుబ్బారావు,

ప్రొఫెసరు, నరస్యతీ టుక్ డిపో, బెజ్జనాడ.

ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయం—తరవావి

నాళం కృష్ణారావుగారిది	య. ఆ.	భూరాజు కృష్ణారావుగారిది	మొగ్గిగంటి నాదారావుగారిది
తేనెదీపములు	౦ ౮	విజయవారికల పాడి నాగర	బక్కా గుమ్మము - రీత్ర
పాలకరగలు	౦ ౮	శ్రీశ్రీ	౦ ౧౨
గోరము	౦ ౨	ప్రాచీనాంధ్రకావ్యచరిత్ర	౦ ౧౨
రెడితేడి	౦ ౨	కవిత్వానమితివారిది	౦ ౨
మొద్దు	౦ ౪	కళాభివృద్ధి	౦ ౦
పూజాపుష్పమాలవారిది		ఉత్పల-పరివర్తనము	౦ ౧౨
చాకిరత్త	౦ ౮	ప్రభుత్వ-ఖండకావ్యాలు	౦ ౮
కామ్యునియిటీ	౦ ౮	మార్క్సవాద పద్ధతి	౦ ౪
రావునాపాటు గిడుగు రామమూర్తి		స్థానాపతి రక్షిణిమూర్తిగారిది	౦ ౮
పంతులుగారిది		భూపాల-ఖండకావ్యాలు	౦ ౪
కామనంద్రపాం	౩ ౮	ఇంద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారిది	౦ ౪
గడ్డపాటి	౦ ౮	కామనంద్ర	౦ ౪
కామనంద్ర	౦ ౮	తెలుగు పద్య పాటలు	౦ ౨
కామనంద్ర	౦ ౦	కూచి నరసింహంగారిది	౦ ౪
అంధకవిత్వము	౦ ౦	అంధకవిత్వము	౦ ౮
వామనకృష్ణంగారిది		అంధకవిత్వము	౦ ౮
జగ్గయ్య	౦ ౪	నడింపల్లి వేంకటాచలమూర్తి	౦ ౮
ప్రేమాచారి-పంచమపంతులచరిత్ర	౦ ౨	గారిది	౦ ౮
శ్రీనివాసరావు	౦ ౩	పాపాని-పంతుల	౦ ౮
శ్రీనివాసరావు	౦ ౪	నాదారావు	౦ ౮
కూచి	౦ ౦	మనమార్గ	౦ ౮
అంధకవిత్వము	౦ ౮	పంతుల	౦ ౮
పంతుల	౦ ౮	గో. నరసింహంగారిది	౦ ౮
ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణంగారిది		విజయవారికల	౦ ౪
మాలవారి	౩ ౦	అంధకవిత్వము	౦ ౮
కామనంద్ర	౦ ౦	మంతుల	౦ ౮
నంగిరెడ్డి	౦ ౦	మంతుల	౦ ౮
పాడి	౦ ౦	మంతుల	౦ ౮
భావరంగం	౦ ౦	మంతుల	౦ ౮
పాడి	౦ ౦	మంతుల	౦ ౮
వజ్రం వేంకటేశ్వరంగారిది		పార్వతి రామేశ్వరంగారిది	౦ ౮
కామనంద్ర	౦ ౮	శ్రీనివాసరావు	౦ ౮
గోల్కండ పత్రిక వారిది		రామనంద్ర	౦ ౮
గోల్కండ పత్రిక వారిది		రామనంద్ర	౦ ౮
ఉన్నవ	౦ ౦	రామనంద్ర	౦ ౮
ఉన్నవ	౦ ౮	రామనంద్ర	౦ ౮
రెడితేడి	౦ ౪	రామనంద్ర	౦ ౮
నంద్ర	౦ ౮	రామనంద్ర	౦ ౮
కన్నా	౦ ౮	రామనంద్ర	౦ ౮
రమణ	౦ ౮	రామనంద్ర	౦ ౮
మోహనరావు		రామనంద్ర	౦ ౮
కామనంద్ర	౦ ౮	రామనంద్ర	౦ ౮
ప్రభుత్వ	౦ ౮	రామనంద్ర	౦ ౮
కామనంద్ర	౦ ౮	రామనంద్ర	౦ ౮

ఆ ని రా శా భా వ ము

— ఆ శి ధి ల జీ వ న ము

అమెక యేండ్లు యెన్నో కేపు, అమె యీ విశాల ప్రపంచములో హాయిసనభరిస్తు గృహానికి దీపమై కల కలలాడుతూ వుండాలి.

కాని అమె దృక్పథంలో నిరాశాభావము శాశ్వతావన చేర్చుచుకొన్నది. తానొక శిధిలజీవిన అమె అనకొంటూవున్నది.

సౌందర్యము, సౌఖ్యము గజ్జెట్టుకొని గంతులు జేయవలసిన యీ లేకవయసులో యింతటి నిరాశయా?

శ్రీ జీవితము యీవిధముగా చిరజీవితపుటకు అమెక గల ముత్యసంబంధమైన దోషములే కారణము. కిలకిల లాడించు కడపునొప్పి, క్రిమముకప్పిన బిహిష్టు - యితే శ్రీ సౌఖ్యజీవితానికి అంకితరాయములు.

ఈ అంకితరాయములను తొలగివేసి శాశ్వతముగ శ్రీల నాస్యవంతులగ జేయగల ఔషధరాజము లోద్ర. లోద్ర నేపథము వేలకొలదిశ్రీలకు అనంధ రోగ్యములను ప్రసాదించినది. మీరెందుకీ రహస్య మును తెలిసికొనరు.

గర్భాశయ రోగనివారణ
లోద్ర

Sparkling & refreshing
beverage

Stimulating & invigorating
Tonic

Always drink

VIMTO

The best nature's fruit tonic drink that keeps you fit
and cheerful throughout the Year.

Sole bottlers for Vigaz. Dt:—

THE CRYSTAL AERATED WATERS,

manufacturers of high-class mineral waters and Aerated water specialists,

VIZAGAPATAM

“అచార్యుడు.....అచార్యుడు.....”

సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి—నాచానాడు

దేవాగా, టార్జిలైటు వూరికుంటూ వస్తూవుండే
వల్ల యెదట—కొంచెం చుట్టూ వున్న తోట చెట్లు నాను
కొని యేదో యెత్తుగానూ, తెల్లగానూ కనడగా
“చెక్కెం బాబోయ్” అంటూ వొక యువకుడు కం
గ నుండగా, రైడో యువకుడు, అహోహోకే అడవి
పోయి. “యెక్కడా?” అంటూ అక్కడే, అలాగే,
కొయ్యలుపోయాడు

ఇద్దరికీ రెండు నిమిషాలదాకా వూరినాడలేదు.

“ఏమిటా అదీ?”

“.....”

“మాట్లాడ వేమిరా?”

“.....దె—య్యం—రా”

“లైటు వెయ్యరా”

“.....మీద పడిపోతుందిరా”

“.....”

“.....”

“పరుగెత్తుకు పోదాం!”

“పద్దు పద్దు, వెనక్కి పోదాం”

“నీమొగంలాగేవుంది. అడవిట్రా నువ యిల్లా!”

“ఇట్లాగా మాట్లాడేలా నీకేక్కడ ఉన్నా”

“ఏం చెప్పేది నానా?”

“అలాంటిది నా నానా—నిజమేమిట—తెల్లగా—

నున్నం వున్నాను—”

“ఎక్కడి నున్నావు నా నానా?”

“నీ టూటా నీ పుట్టిన చోటా”

“నాక్కో మాటున వెళ్ళి వైటు వెళ్ళగా కేలున్నందీ”

“బాబోయ్!”

“ఏడికిన ట్రూబి నీమొగంలా.....ఇలా కే”

“వుండు.....అలా చిత్రాంగులూ నేమిటి?.....”

.....నేనెవ్వను. వెనుకవచ్చాలే వచ్చి మీద పడిపోతే!”

“నీవ్లో నీవ్రాకం రాలేదూ!”

“.....”

“లైటు నాచేకిచ్చి నీవు నావెనక్కాల వుండు
నీకంత భయమైతే”

“నీకా మాత్రం మహా—మహా—ధైర్యం యేడి
సిందా యేమిటి?”

“నీలాగ అచారీ పెద్దమ్మ ననుకున్నావా యేమిటి
నేను లైటు నాకేచ్చెయ్యి యుండు”

“చంపుతావురా నవ్వు”.....”

“..... ఎవరో ముప్పిరి చెప్పుకు కట్టేతారరా”

“చూసేసి — శవాన్ని తుళాన”

“రక్తపుముగ లీచి మరీ?”

“వీక పిసికి చంపేసి వుంటారు”

“.....”

“గొరిలి పెడతానా యేమిటి?.....వారేను!”

“..... అడవిలో మొగాడో కూడా తెలవడం లేదు. కారులో వెళుతున్నవాళ్లు చూడలే దనుకుంటాను”

“కారులో యెక్కితే మాత్రం మహా ధీరు లయిపోతారా యేమిటి వాళ్లు? అనలు కారులో తిరిగే వాళ్లని మనలాగ చీకట్లో నడవ మనూ చూద్దాం.మనం కనక యిలాగ దైర్యంగా నుంచున్నాం గాని—కారు చూశావా యెలాగ మేఘాల మీద యెగిరి పోతోందో? ఇలాంటి దేమేనా తటస్థిస్తే పుణాలు తెంచుకు పారిపోడానికి గాని, మన దద్దమ్మల ప్రయోజకత్వాని కనలు కార్లెందుకురా?”

“కళ్లు విప్పావాం రా”

“ఏడిసిపట్టుంది. అర్థరాత్రివేళ శవాన్ని ముట్టుకుంటావా యేమిటి? చలికాలం—”

“బతికే వుండేమారా పాపం”

“నాలైటు నా కిచ్చేసి.....యిక నియంపం వచ్చినట్లు తగులడు.....”

“నన్నొక్కణ్ణి విడిచిపెట్టి వెళ్లిపోతావుట్రా!”

“అయితే, మరి, నాతో యేడు”

“.....బతికే వుంటే కళ్లు విప్పకపోతే ప్రాణాలు పోతాయీరా పాపం”

“సికర్కం,.....నాకేం?”

“వారేనుఅయితే నొక్కడపూ వెళ్లు చూద్దాం మరి”

“.....రారా నీ మొగం తగలెయ్యో”

“లైటు నాచేతికిస్తే”

“.....పుచ్చుకోమరి”

“నువ్వొక్క డన్నావో నాకు కనవడం లేండే. లైటు వెళ్తురా”

“మాటవప్పణ్ణి వట్టి రాశేపూ!”

“అయితే నీ మొగానికి లైటుండుకూ!”

“నీకు మహా కావాలి కామోను.....వోన!”

“ఇక నచు”

“నువ్వో.....నవ్వు నావెక్కాల వుండు”

“ఇద్దరిం సమానంగా వెడదాం”

“.....గొరిలా నడవరా”

పడడుగులు వెళ్లక యిద్దరూ పరుగు లంకించుకున్నారు.

౨

“మీధర్మకాస్త్రాలూ మీనూ—అంతేనా యింటో వాల్లెవ శ్లేషుయితున్నారో యేమీనా చూడడం వుందా!”

“ఎవళ్ల కేం వచ్చిందీ యివ్వమా!”

“చెరువుగట్టుకి వెడతా నంటూ వెళ్లి అమ్మాయి యింకా రాలేదు”

“ఒక్కటై నీ యెందుకు పంపావ్!”

“మీచెల్లెలు కూడా వెళ్లిందండీ”

“ఇంకెందుకూ తెంగా! రాకపోతారా యేమిటి!”

“అప్పుడే గంటయిందండీ వెళ్లి”

“నవ్వు కూడా వెళ్ల లేకపోయావా?”

“బాగానేవుంది మీధోరణి.....నొకమూటలా వెళ్లిరండి”

“పెద్దా డం చేస్తున్నాడూ!”

“అత్తవారింటికి వెళ్లాడు”

“ఏడిసినట్టుంది. దీపాలుపెడితే పెళ్లాం తప్ప మరోమీ అక్కర్లేమీ వాడికి. మూడోవాణ్ణి, నాలుగోవాణ్ణి లేపి, వెళ్లి చూసిరమ్మను”

“కుర్రకంకలు—”

“కాశీకి డబ్బులు పారేస్తే యివ్వకు మండపేట వెళ్లి రాగలరు వాళ్లు.....కాకపోయినా, తోలెడు దూరాన్నుంచి ధర్మసందేహం తీర్చుకోడానికి పెద్దమనిషి

వచ్చి కూచుంటే—రత్నాల్లాంటి రుషివచనాలు దొరు
కతూ వుంటే—వొక్క యీణం వోపికపట్టు, అప్పటికీ
రాకపోతే ఆలోచిస్తాను”

“బాగానే వుంది మీశాస్త్రం—”

“పోనీ వెళ్లి చూసివద్దాం రండి”

“మిమ్మల్ని కూడా శ్రమ పెట్టా అని చూస్తున్నాను”

“ధర్మవా లేదు తెండి. చాకలిపేట దాటితే చెరువే
కామా? మరి లేవండి”

“లాంకి రిలా ఎడెయ్యి”

“వాళ్లే పట్టుకు వెళ్లారు”

“యేడిసివట్టుంది. ఇక వాళ్లకేం భయమూ!”

“అదేమి టుండి దేవతలికి పంచాంగం చెబుతారూ!”

“అయ్యా, నిమిషం, బయలుదేరండి”

ఇద్దరూ లేచి, తలుపు తెరుచుకుని ఏధిలోకి వచ్చా
రు. అప్పుడే యువకులు కూడా అక్కడికి వచ్చారు.

“నాన్నా!”

“మారిగా!”

“నేనే.....చెరువు అవతల యెవరోవొక మనిషిని
చంపేసి, తాటిచెట్టుకి కట్టేశారు నాన్నా”

“ఏమిటి?”

“శరీరం వొక్క అంగుళ మేనా కనపడ్డం లేదు.
అంతటా గుడ్డ కప్పేసి తాళ్లు బిగించేశారు. అడడో
మొగాడో కూడా తెలవడం లేదు”

“మీ రెండుకు చూశారూ అంత వరకాయించి!”

“నేనా యేమిటి! నుంచుని—దగ్గరికి వెళ్లి—చూశీ
దాకా చంపాడు బావ. పైగా కట్లు విప్పడా మం
టాడు”

“కౌనుట్రా లచ్చిగా?”

“అనుమి బతికే వుండేమా చూద్దాం అన్నాను
మామయ్యా!”

“ఏడికాపు నీయింగ్గిపు చమతూ నువ్వునూ.....
అయితే అయింది యిక ఆవూను పైకి చెప్పకండి,
సాక్ష్యం వేసి పోలీసువాళ్లు—అవలు. వాళ్లు, మిమ్మల్ని
లేసులో కూడా యిరికించగలరు”

“అంచేతనే నేను “పోదాం, పోదాం” అంటూ యెం
తపోరినా అరగంటదాకా నుంచోపెట్టాకు బావ”

“ఒక్క కొడుకని, గారాం చేసి వాణ్ణిలా తయారు
చేసింది వాడి అమ్మ. అనుభవిస్తాకు లే.....అయితే
అత్తా, రత్నీ కనపడ్డారా మీకు చెరువుగట్టుమీద?”

“లేదు నాన్నా!”

“లాంకిరు కూడా పట్టుకు వెళ్లారరా”

“ఎక్కడా అనికి దేనా లేంకే”

“అయితే యేమయిపోయినట్టూ?”

“.....”

“.....”

“ఎంత నేవయిందీ వెళ్లి?”

“గంట పైగా అయిందిట. ఇప్పుడు చెప్పి యేడిసింది
మీఅమ్మ”

“అయితే చూసివద్దాం, రా, మామయ్యా”

“మహామహా మొసగాడవు కదా నువ్వు వెళ్లి చూసి
రాలేవూ?”

“.....కట్టుకలో వున్న మనిషి మా అమ్మ
యేమా”

“అయితే రత్నీ యేమయిపోతుందీ!”

“రత్నమ్మ కనపడలేదు నాకు”

“మీఅమ్మ మాత్రం కనపడి యేడిసిందా యేమిటి
నీకు?”

“అయ్యా, ఏం చెప్పడానికీ వీలు కనపడ్డం లేదు.
తొరగా వెళ్లి చూసిరావడం మంచిదీ”

“వెళ్లివాళ్లు వెళ్లినదారినే యింటి కేడవరామా!
ఈదిక్కుమాలిన ఆడాళ్లు కళ్లుపెట్టుకుని—అవతల
ఏధినే వస్తున్నారో, మరో బయటికే పోయారో...!”

“చూస్తాం కామా!”

“అయితే వదండి. రా రా లచ్చిగా. నువ్వు కూడా
రా రా మారిగా. ముందు మీరద్దరా వెళ్లి వలుగురు
చాకళ్లను లేపండి”

ముందు యువకులు దారిదీశారు. తరవాత వేంకట
శాస్త్రి, వరదేశి ధర్మచర్మ చేసుకుంటూ బయలు
దేరారు.

“మర్రి రాలేమా?”

“ఇవళ వచ్చాడండి. కాని బాకీ లన్నీ వసూలు చేసుకుని వందలదాక మా యింటో జొంచేసి పెళ్ళిపోయాడు”

ఇది విని లచ్చన్నా, నూరన్నా మొగమొగాలు చూసుకున్నారు.

“ఎందు కండి అబ్బాయిగారూ?”

ఎవరూ జవాబు చెప్పలేదు.

“మాట్లాడ లేమండి!”

చెప్పడమా మానడమా అనే సంజేహం తీరక మారన్న, అలాగే మిడుతూ మిడుతూ చూస్తూ నుంచోగా, జరిగిందంతా చెప్పి, లచ్చన్న, గుమ్మం దిగాడు.

“అజకూడదు కాండి, మీజేవ్వల యింటో అడపిల్లలు ఫుట్టగూడదం డబ్బాయిగారూ”

“.....”

“వారంజాలనాడు రత్తమ్మగారు మాయంటో కూచుని నాతో చెప్పకని పెక్కిపెక్కి యేడ్చారండి పాపం”

“ఎంచేతో?”

“అమాన పెళ్లక బుర్ర గొరిగించెయ్యడానికి రామేశ్వరం ప్రయాణం పెట్టుకున్నారట కావండి?”

“అవును...మాలమ్మా, నేనూ, మాలత్రా వద్ద మొర్రో అన్నాం. మారత్తమ్మవదిన యేడెల్లోనో, నూకిలోనో పడి చచ్చిపోతా నంది. కాని మామా మయ్య బలవంతాన ప్రయాణం స్థిరపరిచాడు”

“ఇప్పుడావని చేయించకపోతే కులం చెడుతుందా యేమిటి లచ్చబ్బాయిగారూ?”

“మొగుడు చచ్చినవాళ్ళకి, మాయిల్ల, జాట్టు పనికి రాదు మీలోలాగే”

“పూరుకోండి నూరన్నగారు, నేర్పుకు పోయారు. ఈమని కాస్తలుగారి, కూతురికి తీయించారా! యన మండ్ర పెకయ్యగారి మనమరాలి నేంచేశారా! ప్రభల పెకప్ప”

“వాళ్లు మాఅంత గొప్పవాళ్ళా?”

నూరన్న యిలా అనేటప్పటికి లచ్చన్న తిరగబడి చూశాడు.

“ఇప్పుడేయేర్లు నిండని పిల్లకి బుర్ర గొరిగించడం— ఏం జేవ్వల పోస్తూ నూరన్నగారూ” అంటూ పార్వతమ్మ యావడించింది.

నూరన్నకి తురకలమీద కంటే పార్వతమ్మ మీద యెక్కువ కోపం వచ్చింది.

అప్పుడు, లచ్చన్న మళ్ళీ గుమ్మా లెక్కి అరుగు మీద కూచుని, “ఏమేనా అదా, పూరికేనే యేడి చిందా మావది!” అని అడిగాడు.

“జేవుల యింటో అడదై ఫుట్టడంకంటే చాకలాళ్ల యింటో గాడిదై ఫుట్టడం మంచి డంటూ యేడ్చారండి పాపం”

“ఊ—హూ”

“అది విని సాయీబు, మళ్ళీ పెళ్లి చేసుకోరాదా అన్నాడండి. దానికి అలాచేస్తే మావాళ్లు బతకని స్తారా” అని జవాబు చెబుతూ రత్తమ్మగారు ఇంటికి వెళ్లిపోయారు”

“సాయీబుతో మళ్ళీ యెప్పుడేనా మాట్లాడిందా!”

“మాయంటికి మజ్జగ కోపం వచ్చినప్పుడల్లా సాయీబు పలకరించి యేవో జాలిగా మాట్లాడుతూ వుండేవాడు. రత్తమ్మగారు కళ్లలో నీళ్లు పెట్టుకుని వెళ్లి పోయారా”

లచ్చన్న నూరన్నకేసి చూసాడు. నూరన్న, పార్వతమ్మని ఫులుకూ ఫులుకూ చూస్తూ “నూరత్తని సాయీబుతో యెందుకు మాట్లాడసచ్చావు నన్నూ!” అన్నాడు.

“ఇది బాగుం డండోయ్! మీచెల్లెలుగారు యెవరి తోటి మాట్లాడికందా చూస్తూ కూచోడ మేనా యేమిటండి మావది!” అని ఝణాయించి బదులుచెప్పింది పార్వతమ్మ.

నందు మళ్లక “యూక్ట్రలో పార్వతమ్మ కూర్చుంది” అంటూ నూరన్న అగ్ని హో పోయాడు. లచ్చన్న, నూరన్న కేసి, కో ఇక కాంతి పోయే వాడిచూపు చూశాడు.

“ఇక నాకంటే కాంచించడం. ఈవ్యవహారం యేమిటో తెలిపేయక వాళ్ళకి ప్రధానన తప్పదు”

“మీలో మంచి వచ్చినా కష్టమే చెడ్డ వచ్చినా కష్టమే. ఎవళ్ళతోటీ ముఖానగా వుండడం చేత కాదు మీకు. ఇష్టం వస్తే సత్కేసులతోపడమూ, లేకపోతే పాతాళానికి—”

“పాతాళానికి తొక్కెయ్యకపోతే, అక్కపిల్లలున్న కొంపగదా, యిలాంటి వుండాభోరులుంటే మర్యాదా నిలుస్తుందా ?”

“.....”

“అసలు, తల్లీ వాడికి మద్దతు చేసివుంటుంది”

“వూకతోండి, యెవరేనా వింటే నవ్విపోయారు. బ్రాహ్మణయ్యింటో ఘట్టిన అడవికి గవరేనా కొడుకుని మేనగోడలిమీదకి వుసిగొలుపుతుంది టండి !”

“మన మంతా కాకినాడ పెల్లనవ్వడం, అది, తన కొడుక్కి, తల అంటు మని పురమాయించింది కాదు అమ్మాయిని ?”

“ఏదో యాదాలాభంగా అని వుంటుం దవ్వడావిడ. ఇక అల్లరి చెయ్యకండి, నిజ మయినా, అబద్ధ మయినా మనకీ తలపంపును”

“నోరుముయ్యి, ఆవేషా లిక నాదగ్గర పాగవు”

“ఏమో ఏచేసుకోంటారో యిక మీయిష్టం..... చెప్పిన కొద్దీ మరీ బిరబిగస్తారు మీరు.....ముక్కు వచ్చు లారని కన్న కూతురికి నంచున్న పాళంగా జాటు తీయించేస్తా నని కూచున్నారు మీరు. ఇక మీరు చెయ్యలేని చేపుండి ?”

“.....”

“మీరంత ముందిపట్టు పెట్టకపోతే తున కివ్వ డితి వులు వచ్చి వుంటాయా ?”

“అయితే, అంచేత, రత్తే సొంతంగా లేదిపోయిందంటావు నవ్వు ? కాదు ?”

“చాలావు. కన్న కూతు రనేనా లేకుండా ఆపాడు మాట లేమిటండి ?”

“అలాగేనోయ్ ! చూస్తూ వుండు, ఏది యెలా జరిగిందో నీకీ తెలిసిపోతుంది కొద్దిరోజుల్లోను”

“ఏమిటండి తెలిసిపోయింది! మీరు వెయ్యి చెప్పండి, లక్ష చెప్పండి, అమ్మాయి అలాంటి మనిషి యెంతమాత్రమూ కాదు. దాని పామదా మీకేం తెలుసుకూ ! అదంత బాధపడుతోందో, యెంతగా యేడుస్తోందో— అదిగో సూరన్న వచ్చాడు. అమ్మాయి కనపడిందా నాయనా ?”

“అ”

“ఆ అంటే ? కవిత్వం యేడుస్తా వేమిటి తొరగా చెప్పక ?”

“చెల్లాయి రాజమహేంద్రవరంలోనే తురకల యింటో వుంది”

“వుందా నాయనా, ఎక్కడ ఉంది ? నాతల్లి ప్రాణ అతో వుందా యింకా ?”

“వుండూఏమిటా యేడుస్తా !..... వాణ్ణి చెప్పనియ్యకేం!”

“నవ్వు చూకావుట్రా అబ్బాయి!”

“లేవమ్మా”

“అసలు, నీ కెలా తెలిసిందోయి పెదవాయీ అది రాజమహేంద్రవరంలోనే వున్నట్టు!”

“నర్సిర ఇంస్పెక్టరుగారు చెప్పారు. ఆయనకీ తురకల గురువుకీ స్నేహముట. ఆయన, ఆయన ప్నడితే విజం చెప్పేకారుట”

“ఏమిటో అనిజం!”

“అదంతా నాకు చెప్పలేదు. ఇంస్పెక్టరుగారు విన్నవీతుకురమ్మన్నారు”

“నే నందు కింకా ! అది తురకల యింటో వున్నాక యిక చెప్పేం, బతికేం ? శని విరగడ అయిపోయింది యిక వూసుకోండి”

“అయ్యో, అయ్యో, మీకు వచ్చిన యేల్లెనరికి వచ్చా యిండి! అమ్మాయిని విడిచిపెట్టి వూరుకుంటారు టండి !”

“లేకపోతే తురకల యింటో వున్నదాన్ని పట్టి కొంపకి తీసుకురమ్మంటావు!”

“అది కలం చెడిందో లేదో మన కేమీ తెలవలేదు కదా నీ కీ తొందరెందుకు నాన్నా!”

“వోరి చచ్చుపెద్దమ్మా, తురక లింకా దాని కులం నిలవనిస్తారా! దాన్ని తీసుకు వస్తే పూరం తామసికి వెలి వెయ్యకూ! వరపూ ప్రతిష్ఠా యేమేనా దక్కతాయా? నలుగురికీ ముగం చూపించగలమా! వంశం—”

“అందు కేమంటా రండి?”

“ఏముంది అనడానికి! గిట్టేటగా పూసుకోండి. అది పుట్టలే దనుకోండి”

“చూశారా, చూశారా! మీది కడుసా చెరువా? పిల్ల బికిపుండగానే విడిచిపెట్టేస్తారు టాడీ!.....ఎంత కర్పం వచ్చిందండి!.....పోనీ మనం వెడదాం వద నాయనా”

“వో! నీయిష్టం. నవ్వు వెళ్లి నా నరే, వెళ్లి తురకల యింటో విందు కుడిచివచ్చినా నరే; కాని యింటికి వచ్చాక మాత్రం నాలిక తెగకాల్సి, వంచగవ్యప్రాశన చేయస్తాను నీచేత, జ్ఞాపకం పెట్టాకో”

“కిరవాత మీ కేం చేసినా నరే, ముందు నేను చూడకండా వుండలేను సుకుండి! నాలంత మనిషి. ముగు డెలాగా లేదు, తల్లిపీటలు పని చెప్పకంటూ నేను బలికివుండి కూడా—నీకెన్ని పాట్లు వచ్చాయే మాతల్లీ!”

“నవ్వు, ఏమ. మొత్తాకో. కాని యేమీ లాభం లేదు. నన్ను మాత్రం రహస్యం”

“నవ్వు రాకపోతే మెలాగ నాన్నా!”

“రాకపోతే నవ్వేం చేస్తా వోయ్ ని-ర్యా-గ్య-దా-మో-ద-ర-చ-క్ర-వ-త్తీ!.....”

“అదేమిటండీ, వాణ్ణిలా కొట్టబోతాయా! మరి పోయిందా యేమిటి మీకూ!”

“నాకా మీకా!.....అది నాకూతురు కాదు.ఇక గింజాకు చావండి మీరు కట్టకట్టుకుని”

“మనం పోలీసులదగ్గర ఫిర్యాదు చేశాం గదా, పాల్ని రద్దీపై వ్రాసు వెళ్లకపోతే, కేసు యెదురు తిర గదూ నాన్నా!”

“వోరి నీయిల్లు—నవ్వు, లచ్చిగాడూ చేశా రిదం తాను. పోతే పోయింది పూసుకోండ్రా అంటే పోలీ సులదగ్గికి తీసుకువెళ్లి, నాచేత అనాకలూ, చవా కలూ పేరించి—నా బాప్తాగ్యానికి యెనుకుపెట్టా రగ్రోయ్ మీతలపల్ల వగిలిపోనూ”

“అబ్బయ్యా! మీనాన్న నలా గింజాకోనియ్యి. మనం వెడదాం వద”

“వోనీ నీకడుపు కాలా, నవ్వు వెళ్లి నేను రానన్నా పని చెబుతావా యేమిటే అయినా వ్రాస్తరుగాడితోటి! నీ వెళ్లకండ దావించావే నాకు నీయిల్లు—”

“మమ్మల్ని తిడితే యేం లాభం నాన్నా!”

“.....అవును. మమ్మల్ని తిడితే యేం లాభ మూ! నీవంటి వాజమ్మలు నాకడుపున పుట్టాక—మరి ఎదండి”

2

“మీకడుపున పుట్టిన బిడ్డ. ప్రాజ్ఞత వచ్చిన మనిషి. ఇష్టపడి తాను సొంగంగా పెళ్లలేను. తురకలు లలవం తాన అన్నం నోట్లో కక్కారు; గాని వ్యయంగా వచ్చిమండినీళ్లైనా పుచ్చుకోలేదు. మతంలో కలవడానికి సుఖసుఖాల హావ్యకోలేదు. శుశ్రూషించాకా మీకోసం— మళ్లీ మీయింటికి రావా లని యింకా యేడుస్తూనే వుంది. అలాంటి పిల్లని—”

“నేనేం చెయ్యగలను మహారాజా! రుషు లలా నిర్ల యించారు. ధర్మశాస్త్రా లలా చెబుతున్నాయి. ఘటా క్రాద్ధం చేసి అలంబం వాడులుప్పోవలసిందే; కాని యిక వేరే దారిలేను”

“దీనివల్ల మన మతం క్షీణించిపోదూ!”

“క్షీణించడం, పెరిగడం—పిల్లతో అవసరం లేదు రుషులకు. వారికి మాత్రం స్వతంత్రత యేదేసిందా యేమిటి, వేదం చెప్పినట్టు ‘మాచా’ తప్పకుండా నడు చుకోవలసిందే కాని!”

“తమ పిల్లల్ని బలవంతంగా యెవరైనా తీసుకుపోతే యితరమతాలవా రెవరైనా యిలా పూరుకుంటారా!”

“నాల్గు మతాలూ వొక మతా లేనా? కాకపోయినా, యిలాంటి అక్రమాలను చేసినవారైనా మిహిరీను లేమీ చెప్పలేం!”

“సర్కారులో మేము కేసు పెడతాము. అధికార్లు తుకల్ని శిక్షించి మిహిరీను విడుదలచేయిస్తా రనుకోండి, అయితే మీరు—”

“అది యిక మాట్లాడు”

“.....”

“దానికి మాకు సంబంధం పూర్తిగా తెగిపోయింది”

“అయితే, యిద్దం లేకపోయినా అవిడ తుకల మతంలో వ్రుండిపోవసినం చేనా?”

“దాని కర్మం అంతే. ఇక దాని బతు కలా వెల్లిపోవలసినదే”

“ఇలాగే రోజూరోజూ మనమతం ఊణించిపోతోంది”

“మతం ఊణించడం వొక అపాయం కాదు, అది కలిసి కాకండా పూచీ చాలు”

“కోట్ల వెలగల మాట అన్నా రండి. మీలాంటి మహానుభావులు ఫల్గుడంవల్ల కే మనం యాస్థికి వచ్చాం.....మిహిరీనుకి—“అంగా దంగా తృంధపసి” అన్నారే మీ వేదంలో, అలాంటి మీ—”

“అది యిక నామాతురు కానేకా దంటే! కాకపోయినా, “అంగాదంగా తృంధపసి” అనే రుక్కు పురుష విషయం కాని స్త్రీవిషయం కాదు. వేదమతంలో స్త్రీకి పూరూపేయ—యేమీ లేవు. అంతా పురుషుడే ప్రాజాపత్యం”

“అంచేతనే వేదం అంటే మనవారైకే—మీరాబ్రాహ్మణి కూడా సుముడి—”

“వేదం అంటే అగ్నిహోత్రం అన్నమాట. దానికి చలనం లేదు”

“మీ దిన్నతనంలోవున్న చెలామణి వ్రుందా యివ్వకువేదానికి!”

“అది ప్రజల కర్మం గాని వేదానికి లోటు కాదు”

“అనువదించేవాళ్లు లేకపోతే యిక వేదం యేమిటి, కాత్తం యెందుకు!”

“.....”

“ఇంతకీ, మీ అమ్మాయి—”

“మీరు వల్లీసుల్లీ ఆమాట అనవద్దు. అది నాకూ తురుకాదు”

“మీరు నాలిక కోసుకున్నా నరే, జంఘాలు తెంపుకున్నా నరే, అవిడ మీకూతురు కాకపోదు. ఇంతే కాదు. అవిడ తుకయువకు డొకడు పెళ్లిచేసుకుంటాడు. అతను తప్పకుండా మీ అల్లుడే అనిపించుకుంటాడు. వాడికి పిల్లలు పుడతారు. వాళ్లంతా మీమనమలే”

“.....”

“అంతటితో ఆగిందా! ముందుముందు మీమనమలే మీమతంమీద దండెత్తుతారు. మీ అమ్మాయే వాళ్లని దీవించి మీమీదకి పుకొల్పుతుంది”

“సర్కారు లేంచేస్తున్నా రంటాను”

“మీ రుషులో!”

“వారి కిదేమీ అక్కరలేదు. దిక్కుచూలిన యీ చిల్లరవిషయాలకోసం వారు తపస్సు మానుకుంటారా? కాలం వ్యర్థం చేసుకుంటారా? అదీ కాక—వారు త్రికాలజ్ఞాననంపన్నులు. వారు చెప్పనే చెప్పారు, అయినవేల సంవత్సరాలు—విన్నూరూ! “కలౌ పంచ సహస్రణి జామతే వర్ణనంకరః” వేదంలో దీనికి ప్రమాణం వ్రుంది”

“అయితే మీరుకూడా సంకరులలోనే లెక్క.....కాదూ!”

“అయ్యో” మీరు పెద్ద వ్రుద్వ్యోగస్థులు. మీమాట చెల్లుతుంది, ముక్కు మానుకు కూచునేముండాకోడు కని మీతో నాకు వాదంయేమిటి! సెల విప్పించండి వెల్లిపోతాను”

“మీరు ఇప్పుడుకూ వెళ్లవచ్చు; కాని అదిగో మీ అవిడగారు వస్తున్నారు. కలిసి వెతుకుతున్నామి వ్రుండండి”

“.....”

“ఏం? యేంజరిగింది!”

“అది, తుకలమతంలో కలిసింది”

“భూంకంగా నే!”

“బలవంతాన వాళ్లే కలిసివారు”

“వదలిపోయింది. మరి పోదాం వద!”

“దాన్ని విడిచిపెట్టేయడమే?”

“మరేం చేస్తామా?”

“అది “నన్ను తీసుకోవే” అమ్మా” అని మీదబడి యేర్పించండి! చూడలేకపోయానండి నేను”

“నువ్వే మన్నావు?”

“ఏమిటానీ—“వస్తే నన్ను చేర్చుకుంటారా?” అని మళ్ళీ అడిగింది”

“ఇంకేం? అది మాత్రం యెరగదా యేమిటి?... .. నువ్వే మన్నా వన్నాను”

“ఇంటో కెలా రానిస్తాను? ఒక వంచని వుంది అన్నం పడేస్తూవుంటా” రని చెప్పాను. లోపలికి రానివ్వరని చెప్పాను; కాని యిలా చెప్పడానికి, వోపట్టాన నాకు నోరు రాలేకు. పేగులు తరుక్కుపోయాయి. కడుపు చెరువయిపోయింది”

“అదే మండి?”

“ఇంటోకి రానివ్వనవ్వదూ, వంచని అన్నం పడేసేటవ్వదూ యిక నేను వచ్చేం లాభమా? బుద్ధిపూర్వకంగా తురల్లోకి రానవ్వకు నాకీ శిక్ష యేం? కష్టమో సుఖమో యిక నేనిక్కడే వుండిపోతాను. పడేళ్లకిందట వోక వ్యాచారావిడ తురకల్లో కలిసిందిట. నిన్న సాయంత్రం వచ్చి అవిడ యిలాగే చెప్పింది. మన—మీమాతం వెళ్లవమతిం అని చెప్పింది. గంపెను పిల్లలూ ఆడిడా—దోనతోటలా వుండి నంపారం. నేనూ అలాగే వుండి పోతా నెక్కడ. బీబీ లంతా వచ్చి నన్ను నెత్తిమీద పెట్టుకుంటున్నారు. నేనే మీరింకా తీసుకువెడతా రనీ, మళ్ళీ కులంలో కష్టమో సుఖమో నలుగురితోపాటుగా వుండవచ్చు ననీ రావా అని యేడుస్తున్నాను. నన్ను మాదిగదానిలా చూస్తే మీమాతం నాకెందుకూ? నాకింక తురకమతమే గతి. ఎవర్లు వచ్చి కలిసినా తురకల్లో యేమీ భేదం లేదు. అంతా వొక్క కంచాన తిని యెక్కువా తక్కువా యెరకుండా వొక్కలాటి మీద వుంటారు. కులం యెలాగా చెడవ్వడిక యిక్కడనా సుఖవడక నాకిక యేమి పెండుకూ! నిండును కట్టి

సాయాబు అన్నకొడక్కి నన్ను పెర్లిచేసుకుంటారుట. నర్కాకులో నెరికి డభ్యుయిరూపాయల వ్రక్కోగం ఆడు నికి. కన్నకూతున్న మీరు కనక విడిచిపెట్టుకో గలిగారు గాని తురక లెవరేనా విడిచిపెట్టి పూటకోగలరా? అని అడిగిం దది.

“చెడ్డకావరానికి ముప్పేయిటి, అలాగే యేడన మన లేక పోయావా?”

“ప్రాయశ్చిత్తం చేయించి—”

“ఇక వొక్కటే ప్రాయశ్చిత్తం. కంఠం వ్రుత్తరించకుం వొక్కటే—”

“సెలెన! ఎంతమాట అన్నావయ్యా? ఏం బ్రాహ్మక వయ్యా కాన్పుల్లా! కరకుతనం నీలో కూడా తక్కువ లేదు; కాని యిలాంటి నందర్నాల్లో తప్ప వుండవలసిన చోట కాదు.....అయితే, అమ్మగారూ, అనలేం జరిగిందో చెప్పిందా మీ అమ్మాయి?”

“కాళ్ళు కడుక్కుందా మని చెల్లో దిగజోతూ వుంటే—”

“కమ్మవారి యింటికి మజ్జిక్కి దానికి వెళ్లినవ్వకు సాయాబుతో—”

“రామరామా! మాఅమ్మ అలాంటిది కాదండీ! సాయాబు పుకరిస్తే దానికి వొళ్ళు మండిపోయిందిట. ఆనంగతి మాకు తెలవక మేము దాన్నే మజ్జిగజోనం పంచేవాళ్లం దగ్గరే కదా అనీ. అని వెళ్లననే మూలిగిడి; కాని బద్ధకంవల అలాంటిం దనుకునీవాళ్ళం”

“నరే, కాళ్ళు కడుక్కుందా మని చెల్లో దిగజోతూ వుంటే.....!”

“చెల్లో దిగజోతూ వుంటే యిద్దరు తురకలు మీద పడి, వోట గుడ్డలు కుక్కి, మోటాలోవేసుకుని—మొం తేనా గుంజుకుందిట నాబిడ్డ. కోడిపిల్లని గ్రద్ద తమ్ముకు పోయినట్టు—”

“అయితే మీమేనల్లుడి సంగతి యేమీనా చెప్పిందా? మీ రడిగిరిరా?”

“అడిగానండి. అతగాడు చెరచడానికి చూశాడుట. మీ రన్నది—”

“చూశాడూ? అయితే, యిక వాడి పని పైసలా. మనం వుండనివ్వ నీక నాయుటోను. మరి పద. ఇక నంహోకు”

“అయ్యో! మీ అమ్మాయి అంచానీ భ్రమసి ఆక పడ్డందకు మీ మేల్లెట్టి పాకిమార్చడానికి చూస్తున్నారే—”

“అయ్యో! మీరు వుద్యోగస్థులయితే అయ్యారు. మీరు కోపం పన్నే సన్న కైదులో పెట్టెనుకోండి; కాని ఆఫందాలరాలిమాట యిక చెప్పకండి నాకు”

“.....నలేక పట్టు; కాని మరెదిపోకు. మీ బ్రాహ్మణమతంలో నశ్యం లేదు. చేవుడు లేడు. దానికి భవిష్యత్తు లేదు. పర్వత్యపెద్ద అనే పేతో మనవ్యంను విడిచిసి, మీరు పులు, ప్రజలను మోసగించాలిగాలే; గాని కాలాన్ని పండించలేకపోయారు. మీ సద్ధారతలే మీ కంచాలకు కాంచాకాలై చుట్టకని నిలిపేస్తున్నాయి. మీకేక ఛట్టాతు న్లేవు.....నిన్న చూస్తే చాపం చుట్టకెట్టుకుంటుంది, నా మెడల నెంచోకు”

“ఉండిచారు.....”

“.....ఎంత పని జరిగిందీ! నాకళ్ల మెడలు నా పండుంలో నెంచి వొక రత్నం బాగోపోయింది. నా ప

దవి—నాకళ్లి—నా పలుకుబడి—అన్నీ వ్యర్థం అయి పోయాయి.....కాని వేదమతం అంటే యిలాంటి దేనా!.....కాదుకాదు. వీరకి వేదం బోధపడదు. బోధపడుచుకోవా అని ప్రయత్న మేనా లేకు వీరకి. వేదానికి ఈ బ్రాహ్మణులు చేసిన వాఖ్యాలూ వివచాయాలు కాని అమృతనేకాలు కావు.....తురకలు—కైస్తవులు—ఇంకా యిక్కడ—అదృష్టవంతులు. అమతాలలో నశ్యం వుంది. చేవుడున్నాడు. ధర్మం వుంది. “యతో ధర్మస్తోతో జయః”.....అయితే, హిందూదేశంలో యిప్పుడు జరిగే ప్రయత్నాలన్నీ అజ్ఞానమతాలు. గడ్డితో చలకంటే నిశ్చయాలూ. వాటివల్ల బానికి మోతం లేదు. బాని యిప్పుడు ఆచార్యుడికోసం మెడలుచూస్తోంది.....హిందూబాని కింకా పతనం పూర్తి కాలేదు. అది పూర్తి అయేదాకా పునస్సృష్టి ప్రారంభం కాదు.....అది యాతరంలో కాదు. ముందుకరిలో కాదు. ఈకళ్లి వెలుగులేదు. ఈజీవి తాకి అనందం లేదు.....కాలం, కాలం. అమాయ్య మైన కాలం. బంగారంలాంటి కాలం గడిచి పోతోంది.....ఆచార్యుడు.....ఆచార్యుడు.....”

‘కళాభాయి’

ఇంద్రకంటక పానిమచ్చాస్త్రి గారు

(ప్రీత్యపాహిత్యమండలం)

‘చెప్పే ప్రతి కవికవితావ్రస్తా ఇవ్వవారిలో’ అది ఒక గొప్ప ‘మాడలి’

‘తెనకాడ రైల్వే స్టేషన్. రికరకం ప్రకృతులు—కొత్తొత్త మకమృత—విరివిరి యానలు, అది అంచాలు కావు, అది ‘సేపన్న’ కావు. భూలోకస్వర్గం—స్వర్గలోకపు నరకం—

మగలు కదిగంటలచేక—చెప్పే ప్రతిమంది కాల్చే ‘పానికెడు’ కచ్చే ‘తెను’ ఇంకా మెడటిగంట కొట్టలేకు.

ఒక జలా—కచ్చి: ‘ఒకరే (కచ్చి) కచ్చి ఉన్న నిద్రగత్తరు చెట్టుకొడ లగింది. టాగోరు బుర్రా—మన్నరు వికారా—అలో రిపెన చూడతోను బడిలోంచి కెడలేడు నిగిల్లుపాటి ఒకాయన—బడిబాడుక ఒక అంచంలో పారేసి రెండుబడు నడక కిన్న తోలుకెట్టి మురిసి కట్టకో మని నంకెమెట్టు ఎక్కాడు.

ప్రయాణీకలు, రైలుకోసం నిలిపిస్తున్నారు. మనిసిలోకెర మం దెడు పుస్తకాంతో పుస్తకాంతి—అక్కా—కామన మనీషి, కాఫీ అమ్మాయి—బట్టి వోనుకుని రైల్వేయాన్లో అరజూ తిరుగు తున్నారు. కలిసి—పిమ్మ—పెడుచువారి ఒక్కాయనా, చీక కిక్కురికి. ఇమ్మోరెన్సు ఏజెంట్ నిరంతర—కాగడూ స్టేషనంతా నిండి ఉండగా అయ్యన కచ్చి నిలిపి, గొప్పకంకెల్లు కచ్చి అక్కడ భారీ రేపాగా ఇరకం చెందినగర పెట్టె కెట్టింది మాన్చున్నారు. కేవలంకం. చాలా అక్కాగా ఉంది. కేవలమామల తీసి కుడుచు గంటూ కెట్టింపు క్రవతో ‘అక్కా, ప్రపంచం అంతా ఎంత కేదవా మయంగా ఉండి’ అన్నాడు. తనకు చెమట కెట్టినంతగా, చక్క రిచ్చుక రెడికాలాపాలో.

మూడున తెరచి అక్క అందగత్తె గల జపానుకవితకల్ల తీసి విడుమని కేమలోని అడ్డం చుట్టిన తీసి క్రొత్త ముద్రి ముదం

ప్రభాకర్లు పైకి చూసి నమస్కారం అందజేస్తూ “హే! నంద నందగారా! నమస్కారం! అన్నాడు సవిలాసంగా. నంద నందగారు దేశభక్తుల కాంగ్రెసు చిరువత్సరం “అంద్రదేశపు హిందీప్రచారం గురించి అలహాబాద్ నాయకులతో కొన్ని సమర తిరుగుబాటు కడకున్నానని. అంద్రుల అంతా హిందీ వేస్తున్నాడమే కాకుండా తిరుగుబాటుకాదు అంతా హిందీలో జరిగితే మంచిప్రచారం అవుతుంది మొన్నటి అంద్రసభల్లో నేను ప్రతి పాదించగా అది ఏకగ్రీవంగా—ఏకపార్టీగా నెగిపోయిందండి కొందరు అంద్రగురుభిమానులు కాదని గోరించినా, హిందీకంటే దేశభావం యేమిటో చెప్పండి” అన్నాడు ఉపన్యాసోదేశం నెమ్మదిగా నివృత్తించుకుంటూ.

“నందచామే—హిందీ దేశభావమే” అందులోనూ అంద్ర దేశభావమే వచ్చింది. అయితే నన్ను మాత్రం కాకుండా చాలా మంది కవికామృతం తాగియున్నాడని ముందు బంగారీ నేర్పుకొనివచ్చింది. మును దేశం కంటే కళ ముందు. కళారాధన జరిగిన తరువాత దేశ భారం వహిస్తాం. విశ్వప్రకృతి అర్థం కావాలంటే విశ్వమానవ కల్పానికంటే అంతే—విశ్వభారత్పూర్ణం చదివితేరాని, కాంక్షించినంత తోక్కి తీరని లి. కాక తెలుగులో ఏమంది చెప్తా?”

“అంతే అంతే, కులవీర్యవారసుని ముందు తెనుగుభారత, భాగవత, రామాయణాలు దిగదరులకనివ్వండి”

“అయితే—తక్కువభారం మృత్యుంహిరూ చదివా రనుకుంటూ”

అట్టే—లేరుంటే, తెనుగు చదవను—సరే—మీరంతకరకు?”

“నేనుదగ్గ ప్రకటించిన ‘ఉదారా’ చూసి అవకాశం ప్రజలు విమర్శించి నాకే సమాధివసతి ఏర్పించారు—హా! లేనిపోని అడవి బరాలు ఎందుకన్నా విన్నాడు కాదు.”

“ఎంతమాట! మీరంటే కవిని సమాధివసతి అప్రజల అదృష్టం—కాస్తా—భావ ప్రయత్నం—రాదు?”

“ఇప్పుడే కాక అయింది మీరు తెలిస్తే”

నందనందన్ కన్నబుందంతో టీకొట్టుకొంటు నడిచారు.

కళాభాయి సిగరెట్లు తెలిగించి ఆశ్రమానికి రెండుదమ్ములు లాగి ప్రభుభారాన వ్యవహారము (ప్రీతికట్టి పడుచుభావాల కోక మహాభావ్య మేను

కానీకల్ తెలపరమేంటు? కొట్టి లాగొచ్చాను. అనుకుని ఇంకొకదమ్ము లాగి ‘నెక్టీ’లా ముందుపెట్టి గొంతుతీగలు పగిలి ప్రేమప్రకాశ బంధురము లైన ప్రణయభావాల రేపి పుడమి కన్న పురిటిసోపుల విధానము కావ్యమృత ప్రకటించితేము.

అని కూనికొందరికంటా చదువుకుండగా రైలుకు మొదటి గంట కొట్టారు.

3

ఒక నేటిలో థైరొథిస్థానాన్ని... తప్పు తొడిగిన పాలబారీ రెండవ. నేటిలో విరుగుతల పసిబిడ్డలూ ఎక్కువగా రైలు దాటిపోతుంటే చూసి అన్ని తొందరంతో ముహూర్తమైన ప్రేమానుభూతిగా ఒక పది మేనేజ్ అమ్మాయి, అమ్మమ్మ ఒక బట్టలమ్మలా, నారేమంటు కేమూ. మామ, గొడుగు తాడున్నట్టుగా తన్నున్న నాటికెండ్ల యువకుడూ వచ్చి స్టాండ్ ఫారానికి దగ్గరగా కూర్చున్నాడు. ముహూర్త చిత్రామంగా ఉన్నాయి. పసిబిడ్డ ఎందుకో ఏడుస్తోంది. తల్లి అయిన ఆ అమ్మాయి, బిడ్డను సమదాయించలేక పాలతీర్చి లిప్తగొంతులా కుక్కి. ఫిరతో—

“ఇప్పుడేక్కడికి వెళ్లిపో! —”

“గోదారిలోకి!”

“అట్లా విసిగిస్తాయి దిగులుపడితే ఎట్లా చెప్పండి ఏదో ఇంకో దారి చూచారాని?”

“అదాంకంటే ఏమీ కనిపించదు. అయినా కొన్నిసార్లు అదగులమీద పడి దొంగ సంపాదించిన మూడుగెల్ల ఉద్యోగం అయి పోయింది. కాకీనోలూ పన్ను వ్రాస్తాను పదియూనాయక లిప్తంలే ఇదివరకే ఒక B. A. L. T. ఉన్నాడు. పామున్నాడు. ఏం చెయ్యి మన్నావు?”

“ఇప్పుడో వచ్చి పడ్డాం—కొండి చూద్దాం, తునికే రెండు టిక్కెట్లు కొండి?”

“అదేవారిమీద—అదా...నడవడం అక్కరలే నీతా!?”

“ఏం చెప్పాలి? కొన్నాళ్లు అజ్ఞాతవాసం—రైలు వచ్చేస్తోంది రెండి చచ్చును!”

ఎట్లాగో సమాధివసతి ముహూర్తాపు టిక్కెట్ల కిటికీపెంపు తెల్లగా.

నీరే పైటచెంగతో ముహూర్తం కుడుముకుం ఎడల కనిపించే తెలువాటి చిక్కుచిక్కు—అయోమారంతల అయోమయంగా ఉన్న తన భవిష్యత్తు గురించి తన జాతికల్గినో అలాగే ముహూర్తంగా ఒకసారి కళాభాయికైత్రు చూసి తల దించుకొన్నది. కళాభాయి నిదానంగా అమెను చూసి తన జనానుభవములు—తీసి

ప్రయోగీ దేవల మాచెద విల్లు నన్ను పరిధవినిన శాస్త్రమబాధ తెలిసి హిమము దొరలిన మలికొనుమును తీరి వలదికొమ్మ, మలదికొమ్మ, విలివికొమ్మ నాచలపుతో నిన్ను నాననము గావించి ఉరిపోకినాని చక్రమా—ప్రయోగీ మరి కాగిరికొమ్మ? అని వ్రాస్తున్నాడు.

ముహూర్తం తొందరగా టిక్కెట్లు తెచ్చి “నీతా! రైలు వచ్చేసింది పిల్లను తీసుకో అన్నాడు” సామాను వద్దకూ, నీరే ముల్లగా

భర్తతో “ఎవరండీ అయిన ఏదో మరలపోయినట్టు నాకైతే చూస్తూ రావడాన్ని” అంది.

“చచ్చా—భావనాకావోలేవ్, వీధిలో పడిపోతాం లేలే” అన్నాడు వికారంగా. రైలు వచ్చేసింది.

గలగల ప్రయోజనంతో కలిసిపోయి అదంతా చిద్దూ ఏదో పెట్టో ఎక్కిపోయాడు.

కళాభాయి పెట్టెను కూచీ కిచ్చి ఖద్దరుబుగ్గల వలగతుండా, దువ్విని క్రొత్త చెదరకుండా పోజా మార్చి పోజా ఇస్తూ రైలు దగ్గంకు వచ్చాడు.

వీర యోగిని పెట్టోగిని ఎంత తెలిసినా దొరక్కపోవడం చేత రైలు కూరితో ఇంకా పెట్టో ఎక్కుక రప్పించికాదు.

క

రైలు పోగల కప్పుకుంటూ పటగెక్కుతున్నది. ముస్తాబాదలో ఎక్కిన వుంటినిన్నాడు “పాద్యోటప్పమా తంటరారు వాళ్ళు చిక్కయ్యా” రెండో ఒక్క డబ్బు వాడుకా కాళ్ళు లేచి చిక్కలేని పచ్చిని” అని రెండు చేతులు చాచుకొని కళాభాయి దగ్గరకు వచ్చేటట్టి “పోహా తెదనననకంపు—అలాగై ఏమవు” అన్నాడు అనవ్యంగా. పక్క ఉద్యోగి, పువ్వు తీసి ఒక డబ్బు ఇచ్చాగా నైకి పోయాడు. కళాభాయి వీగరైలు తెలిసింది పక్క ఉద్యోగికి, అక్కర ఏమూ

“ఎక్కడినుంచి వస్తున్నారండి?”

“వద్దండి—అక్కారంలేను—అనంతపురంనుంచి వస్తున్నాను”

“అక్కడి మేమం ఎలాఉండండి?—ఏనాకు మనకు పోలికలే” అన్నట్లుం వస్తుందో కాని ప్రస్తుతం ప్రజలు—నిరుద్యోగ పనులతో—గర్భవారిద్దరితో రహతపలాడి పోతున్నారు. అటు వీడారు—ఇటు కెట్టారు—నైవోపహారం అయిపోయాయి గదా; నేవొక్కడ రాష్ట్రీయహరిజనమిటి కార్యకర్తని, నేను నాలుగు వందల రూపాయలు పోననే పై రెండోటికి పంపాను. చూడ లేదండీ నాపేరు అంధ్రహిందూ, అలా,

ఉద్యోగి పరధ్యావంగా చూస్తూ

“ఓ...ను—మీరు కోర్కవిత్వం చెబుతారా?”

“ఉహారా—మొగలిదొంగ” అని రెండు కావ్యాలు ప్రకటిత ములై వేదార్థ ప్రశంసించబడ్డాయి—వాపరాలు నేనే చదవా అని చాలామంది మా పెద్దలు అనడం చేత నేనే శ్రమ అనక ప్రతివోటికి తెలి చదువుకుంటాను. ఇంకా ఖండఖండ కావ్యాలు అప్రకటిత ములు ఉన్నాయి—అమె అనే కావ్యం ఒకటి కొద్దగా వ్రాస్తున్నాను.”

“అనగా ఖండఖండా అంటే—రానీ చింతెయ్యడ మొందు కండి”

“అచ్చే కాదండీ—నూకొరవచాని ఖండకావ్యం అంటారు. అట్లా అన మని మాగురువాణ్ణి”

ఉద్యోగి వీరంతా ఒక మఠంలో బైరాగివృత్తి కావాల అనుకొని

“అయితే అమె అనే పుస్తకంలో ఇరివృత్తం యెమి అంది!”

“మీరు మాఖండకావ్యాలు చదవలే దన్నమాట—నేనొకా మెను ప్రేమించి మాప్రగణ్యపన్ను అంతా ఒక అనుభవముద్రలో తెలవించిన కావ్యం అంది”

“ముద్ర లేమిటి! అమెమీద ఇంత కావ్యం వ్రాయడానికి మీ కున్న హక్కుమిటి?”

“అమె నన్ను ప్రేమించింది—అదే హక్కు”

“మీది పారపాటేనా అని అలోచించారా? మనం ప్రేమ విషయంలో నూటికి నూరుపాళ్ళు గుడ్డిగా ఉన్నాం. ఇట్లా నచ్చిన స్త్రీమీద దల్లా కావ్యాలు రాస్తూ ఉంటే కొన్నాళ్ళి మన చాచ్చి యం అంతా కలత్రకవిత్వంతో నిండిపోయి మన పెద్దలు కాంక్షించిన విశ్వశ్రేయస్వం ఎగిరిపోతుంది కదండీ?”

“ఒక అనుభవం కనిపి తోపుకుంది—చానినుండి కావ్యం వస్తుంది. కళకొనకే కళ. వీరి నిమిషం లేదు చానికి?”

“పురస్కృతము అన్న తిగులూ తొగి అని పాతల చాటుక రమ అనుభవాలు మనోహరంగా చెప్పేవారు, మీ దైర్యమెక్కడున్న ప్రమాదాలు కూడా ఉన్నాయి. ఎందుకు రెండి లేని పోని విమర్శ—ఇదో యొగ—ఏదీ అమెలోడి ఒక పద్యం చదవండి.”

పితాపురం స్తేషను. ఒంటిని గుడ్డినిలికతో మూలకే కప్పుకున్న ఒక దిచ్చగై కైక పెట్టో ఎక్కి వీరిలు వస్తుంటూ

“ఏలరా రానానా ఇంత కావరా మేల!

పరితరణ చెరబెట్టి బతుకూతా వలరొగి”

ఒక్క రెండో కనికారం గలచా—ఏదరమపెయ్య గరబం కరగచా—ఒక్కరొగిడబ్బు తమ ఉన్నేనే కాంబోలం పాటి కాదు, మెగుడు లేదు, దిష్ట లేదు, ఎందుకొస్తున్నండి కాబయ్యా!”

కళాభాయి “ఏమున్నీ తెదవండీ! చంపేస్తున్నారు. దేవాలం వారిని ముట్టెత్తుకొనివ్వరు. మనదేలాంటి వచ్చింది కనిపిస్తారం అంతా. పెద్దమనిషిలో మాటాడుతూంటే ఇప్పుడే ఏవకాలి అన్నీయచరిత్ర అలా, అలా తెలి మర్చిరా చిలర లేను.”

ఉద్యోగి చిరువత్సవో “ఇంత దరిద్రం ఇంత దేశంలోనూ లేదు కదండీ! ఇంకా రాకవీసంతమంది దిచ్చాని రాకవమే లేదు కొంపల్లా అన్నంలేక మగిపోతూ ఉన్నా. ఏ, అమ్మో! ఇండ” అని ఒక డబ్బు ఇచ్చి “అమెలోడి ఒక్క పద్యం చదవకూ! అన్నాడు.

“ఈమట్టివీసగుల మధ్య ఏంపద్యాలు ఏంకవిత్వం?”

“అదరిద్రవారాయణల దీనావస్థమిటి చెప్పండి—అందమయిన అడింగుల మొహాలు చూస్తేగాని కవిత్వం రావండి! ఇంతకీ పద్యం చదివాను కాదు”

“ప్రేయశీ — — —

హిమము — — —”

“అయ్యో, మరైపువ్వు! నీయిది! ఉపమానోపమాయాలు
బాత్రిగా కుడరక—నాబుద్ధి! సుమంది—పద్యం చాలా అయోమయంగా ఉంది”

“అంక ‘నెంటికిప్పు’గా చూడడాని కిది పురాణం కాదండీ”

“అగ దనండి—చోడి విమర్శ ఎందుకూ తెలిస్తే అనందిస్తా లేక
పోలే లేదు, మొగలి ‘దొంగ’లాడి ఒక పద్యం చదవండి—”

“అంకమయన గడ్డిపూలు

అరవిసిరి తీయవలె

సున్నను మంచు జతుల బొరలి

సున్నమనుభవ్యాలలతో

చురచుర మన నాయెడంద?”

ఉద్యోగి తెల్లవోయి—నీరయిపోయి కొంకనీపటి! శేవకని
“అయ్యో, నన్ను మన్నించి దీని తాత్పర్యం కాస్త నెలవివ్వాలి!” అన్నాడు.

కళాభాయి! ఒక్క మంచునోయింది. “ఎవడోయ్ చిడు ఎక్కడో! జనమేజయంమంచిదాకొడుకు దాపరించాడు?” అనుకున్నాడు. తునిన్నేవక. బుడి కవతలనుండి ఎక్కిన గుడ్డి బిచ్చగాడు “కనుగొంటి వెదేనాని” అని నాకుతూ డబ్బులకు తడుపుకున్నాడు. కళాభాయి! రత్నలకుపోయి “చూశాడు ధూర్జిత్తుంక వెదేనాని ఈదగ్గరగొట్టుడేకలూ; ఈఅరతాత్పర్యం గాళ్ళ మధ్య కళ ఏమిటి!—కవిత్వం ఏమిటి?” అంటూ పెట్టెలో నీవ్వేలో దిగిపోయాడు. అక్కడ దిగి వీరను మరొక్కసారి చూసి ఇంకో పెట్టెలో ఎక్కుతాడు కాబోలు.

ఆంధ్ర సాహిత్య దర్శనము

“భావాభిమాని.”

ఇది సంస్కృతమున విశ్వసాధకవి రచించిన సాహిత్యదర్శనమునకు తెలుగు. ఇది తెలుగు గావించినవారు బ్ర. శ్రీ. టి. శ్రీ. శేదము శేరికటరాజుగారు. వీరుపుడూరురావిడ వంశమునకు బుట్టి నను అల్లప్రమున పల్లిమానము విహించి యిదియే తీవ్రగాన, ప్రతిష్ఠా మూలముగాను గావించికొని యీశేక గ్రంథములు రచియించియు, వశేక సంస్కృతగ్రంథములకు తెలుగుదీక్షలు వ్రాసి ప్రకటించియు, వశేకాంధ్రభవంతుల సాహిత్యమును బడవీయు, ఆంధ్ర గ్రంథ ప్రకటనామయందలి లాభాలాభములను బొందియు ఎన్నోధర్మములను తిని రకదడిన పండితవీరులు.

వ్యావహారిక గ్రామ్య భాషయందే గలకత్తిని, తీసిని గ్రహించి యానందించుట చేత గాఢోలు నాటకములలో చాత్రాచిత్రవ్యాజమున పట్టిభాషలో రచన గావించి తా మానందించుటచేత కొక ప్రోత్సహ, నాటక ప్రేక్షకులకు, పాఠకులకు గూడ బ్రహ్మచందము గలిగింది. తాత్కాలికతయిన కొందలప్రతిభలు వీరియేవగల యీమాయాదులచే “గ్రామ్యకావ్య” అని యిదివేటిమంచుచేతన, కాని! నవాయులయియున్న భాషాభిమానుల యుదేశము ననుసరించియో గ్రామ్య భాషానిబంధనను శేర్మణముకొని నాటకములందలి పాత్రాచిత్రాచిత్ర మాత్రము ప్రయోగింపవచ్చునని యితరత్ర తనికొరాదని వాదమును నల్పుటచేత కొక “గ్రామ్యనాట్యయనునదలద్రోక్కుట వాగ్దవతారాధనముగా నుంచి యాచరమున నొక విషయంగా లేవన?” నన్నవారు వీరు.

వీరు గ్రాంథిక భాషాభిమానులయ్యును ఏకారణముననోకాని కొన్నిచోట్ల, గృతకభాష ప్రయోగించి గ్రాంథికభాషలయినట్లు మ. గి. రామనాథులరీపతులవారు మొదలగు వ్యావహారిక భాషా కాదులు ప్రకటించియున్నారు. గ్రామ్యభాషానిరారగమునకు అత్రమ నెలకొల్పుటకుగూడ బూనివారని వీరికవలన ఇదియు ఉన్నది.

నాటకపాత్రాచిత్ర వననరించి యియన నవ్యావహారికభాష తనికొరాదనువారి వాదమును ఖండించి గ్రామ్యభాషను నిలకడెట్టివ వారు వీరే; గ్రామ్యము పనికిరాదని వాదించినవారు వీరే. మొదలు మొదల తోవెట్లు వాదప్రతివాదములకు, పుష్పప్రతిపుష్టులకు చేయగల సమర్థులు. వీరుజనించినది కొకగోత్రమున పీఠలో జదివి నపుడు కొకపక్షగ్రులలో నిట్టివా యందుట లోకప్రసీదము సంకోచము గలిగినది.

కావ్యులుగారు, అందలను సులభముగా చెలియటకై తెలుగునరచింపయోనిన సాహిత్యదర్శనము మూలమున నున్నదియుట్లుగా లేరికయిన మాటలలో కూర్చిరి. ఇది వ్యావహారికభాషలో నుండిన నింకను చదువకులకు కుపయోగకరముగా నుండెడివికదా! ఇట్టిగ్రంథములు, వ్యాఖ్యానములు, నామకభాషలో నుండుటచే నప్రదానము. కావ్యులుగారు సాహిత్యదర్శనము తెలుగున వ్రాయుట యనగా విద్యార్థికి చెలి ముగియు తెనుగుమక్తలలో వ్రాసివారన్నమాట. అది వ్యావహారికభాషలో వ్రాసినకొ సులభ తరముకదా!

దీనివలన విద్యార్థిబృందమున కుపకారమేమియని పరిశీలించు: సుసంస్కృతమునది యలంకారకావ్యగ్రంథములలో నేమిచెప్పబడినదో తెలిసికొనుట, దశరూపకాదిగ్రంథములకంటె నిండు సకల విషయములు సంగ్రహించుటవలె. ప్రకటితమునన విషయవేష దాంతమే. అంత నాటకప్రకరణముగూడ గలను. నాటకరచనలో దేశకాలానుసారముగా ప్రస్తుత ప్రేక్షకులవృద్ధులయలకు నచ్చునట్లు రచించిననాటకము రక్షింపనట్లు కావ్యయముగా వ్రాసిననాటకము రక్షింపనట్లు అనుభవజ్ఞుల తియినను పూర్వ మెట్లున్నదో తెలిసికొనుటవలన చదువకుల కొకవిషయగుసంస్కార మున్ను. అది యీపుట మకావర్తములేనవారి స్మరింకరితు

ప్రతిబంధక వగుటయు కంఠమించును. అది యరుదుగా కంఠమిం
చును. కావున బాహ్యకంప్రదాయపరిజ్ఞానము పరిపాలింపరాదు
గదా! అపరిజ్ఞానము మారినను గ్రహుల త్రిక్రమలో నుపరిచించి
రవవర్తరములను గ్రంథములచింతించుననటకు నందేహము లేదు.

కృష్ణలవారి ధర్మమయిన లక్ష్యము లక్ష్యములు గూడ మూల
ములోనున్నట్లు ఉద్ద్యమంలో రచింపబూనిక చిన్నచిన్నమాట
లతో రచించుట లోలోపకౌరికము. కాని వారవిజ్ఞులు తెలిసిం
చినవానిలోనిది లక్ష్యములుగా వచ్చినచోట వారిపద్యములే
యిచ్చిరి. అపద్యములలో గొన్ని మాటలు సులంఘించినవియే
కలవు. గూఢాపు, చూడుడు:

సంస్కృతము: కాకుంఠము —

“కిం కిరైః క్లమినో డితి రాద్రవారాత్
సంచారయామి నలినదశోకశృంగైః
అంశీ నిధాయ కరభోరు యాదాశుంశే
సంచారయామి చరణాపురపద్యతామ్రా.”

తెలుగు—

“కమధునినోదిగాఁ జలన్గ్ర మృదుతామరపాకునకనం
గొడుగుగ నీటితెచ్చురెక్కోమలనంచలనం బొనర్చునా!
తిమిఁ గరిభోరు కౌండ నలతామ్రము నీచరణపద్యయం బొడివ్
గమించి ధరించి యెల్ల నోడికంబుగ నంచనానం బొనర్చునా.”
కొన్నిచోట్ల మాటలు తెలుగుమాటలేకొని యథామూలముగాఁ
నూర్చుటచే నందు వాదప్రకారీయతి తక్కువయగును.

సంస్కృతము—

“కౌశ్యశ్రీ శబ్దా ర్థ శరణః రహదిశ్చాత్మైః గుణాశ్చార్యాది
వత్; దోషః కేణశ్చాదివత్; రీతయోఽవయవసంపానవిశేష
వత్, అలంకారాః కటకకంఠలాదివత్.” దీనికి తెలిగింపు
చూడుడు:

“కౌశ్యమనెవ శబ్దారములు శరణము. రహదిశము అర్థము. గుణ
ములు శాస్త్రార్థాలై, దోషములు ఏకాక్షరీయములొనగువానివలె,
రీతలు అవయవసంపానవిశేషమవలె, అలంకారములు కంఠకం
ఠలాదులవలె” ఇందున్న వలె అనువాది కన్యాయుక్తి!”

ఒకచోట—

“బాలే, నాదః విమూలః మానిని రుషం; లోపా వ్యయో కిం
కృతం” ఇది వాయుకావాయుల నలంకారము. దీనికి తెలుగు:

“శిల్లా; నాధుఁడూ; కోపము మానుము మానినీ కోపముచే
నే నేమిచేసితిని?” మామండున్న బాలా అనునదీ యుంచి
నవో శిల్లా అనదానికంటె నెరుగము గ నుండెడిది.

అంధికరణము చేయుటలో నోకొకనంగిల గమనింపవచ్చునీ
యన్నది. వేంకటరాక్షాస్రవణులకు కాటకములలో పాత్రో
చిరభాషప్రయోగము చేసి గ్రామ్యశాస్త్రీయని యప్పటిప్రతి

పక్షులనిండలపాలయ తమభావమును ధ్రువపఱచుకొనిరి. కాకుంఠ
లాదికాటకములలోన, ఈ సాహిత్యదర్శనోదాహృతభాగముల
లోను పాత్రోచితభాషగా ప్రాకృతి ముసయోగించినచోట్ల,
నవస్కృతిభాగమున గ్రాంథికమగుభాషలో రచించినట్లు ప్రాకృ
తాదలను తీర్చివ్రాతవ్యవహారములగ్రామ్యభాషలో, రచింప
కుండుటకుఁ గారణము మిశ్రోధమముగా నున్నది.

ప్రాకృతము:

నక్షేప, మరహిమానో, గదాన
అప్రేష బాఇజణ అఙ్ఘముపా;
అహిగన సహారముపా గవపల్ల
వపత్తరే అణంగవ్య సరే,

తెలుగు—

“వనంకిమానము — అగ్రములతో యువతిననుమలను గుణిగా
దూయునవియు, క్రొంచెత్తుకు తెక్కులుగాఁ గలవియు నగు తియ్య
మామిడికొమ్మలలు లోనగుకరిమలను అనంగునీ అత్తలము నేయు
టమాత్రమేగాక ఇయ్యను ఇచ్చుచున్నాడు.”

ప్రాకృతిక వైకృతములకంటె నుబోధమేమా యనదగిన
సంస్కృతిభాషావర్ణయ అపునకుమన వభోభాగమున నీయబడి
నది చూతము;

“నజ్జయతి మరభిమానో నతాక
దర్శయతి యుగతి జనలక్ష్యముభా
అభినవసహార ముభాన నవపల్ల
వపత్రిలా వనంగవ్య శరాక్.”

అభిమతము వేలకటరాక్షాస్త్రీగారి మరప్రకారము ప్రైపా
కృతమునకు వ్యావహారికభాష ముసయోగించిన వేంకటాగగా నుండి
యుండునో!

మొత్తిమువిదఁ అత్యంతగములఁ జెలుగునీముటలో కతిన
పదముల ముసయోగించకపోవుటయేకాక సంధులబాధలఁ జెట్లక
వివేధిగా రచనగావించినవారి కివ్వబుంధవార్యశ్రమ క్లాన్యము.
ఇదికలకు బయలుదేరిన యలంకార గ్రంథములలో అత్యంతగము,
ఇంకములభిరీతిలోన, వాడుక భాషకు దగ్గఱగా నుండునట్లును రచిం
చినవారు వీర యనవచ్చును.

ఇట్టివీరి యఖండిపాండిత్యమును గనిపట్టి యాంధ్రవిశ్వవిద్యాల
యమువారు వీరికిచ్చిన కళాప్రపూర్ణవిరుదము సార్థకమునగదని
చెప్పట యతిశయోక్తి గాదు. అంధ్రాంగప్రాచీనాది భాషల
పాండితితో, అంధ్రాభిమానమున వాంఛులయి రచించిన
యీ యలంకారగ్రంథము విద్యార్థులకు విద్యాధికుల పఠించి ధన్య
లయి రచయితయైనను, ప్రకాశకయైనను తమకృతజ్ఞత ప్రక
టించురుగాక!

(క్రీ. శ. ౧౭౭౪-౧౮౦౬)

ఈతడు రాజా చినసోమభూపాలనికి బుగ్గడు. సోమభూపాలను జీంచు వాడి కీతడు బాపి పెగుట చేసినది తప్ప యగు రాణీ రామ కృష్ణయ్య యొక్క సందర్శనము. కాలము సంపానకార్యములను నిర్వహించెను. పిమ్మట క్రీ. శ. ౧౭౯౪ కి సరియగు అనంతవంశపుని చైత్ర ౭ గి నాడు ఇతడు పట్టాభిషిక్తుడయ్యెను.

ఈ రామరాయని రాజ్యకాల మయ్యెనను ఇందు గొన్ని ముఖ్యకార్యములు జరిగినవి. కారణాంతరములచే హైదరాబాదునుండి నైజాము నేనాని యగు మహబూబ్ నాగవల్సో వచ్చి గద్వాలసంపానములోని గట్టు దుర్గమును మట్టడించెను. అంతట రామరాయని దినా నగు అనంతచాత్యుల హైదరాబాదుకు జోయి నైజాముకు గొప్ప బహుమతుల నిచ్చి, గద్వాలకు పాలకుల అత్యుల యానా చేప్పము చేర్పించి, గట్టుదుర్గమును తిరిగి సంపాదించెను. ఈకాలమున నైజాముకు పోరాత్మరగద్వాల సంపానముల పాలకు లిద్దరును బక్కలో బలైములనరె నుండిరి. వీరి నగంబులకై యతడు బ్రిటిషువారి సహాయము నభ్యర్థింప వారు వానిని నిరాకరించిరి. ఇంతలో నైజాము దత్తమండలములను బ్రిటిషువారికి సంకుటచే గద్వాలరాజులుగర్హులు జిల్లాలోని గ్రామములకై దాము చెల్లింపవలసిన కప్పమును బ్రిటిషువారికి చెల్లింపవలసినవచ్చెను. ఈ రెండవ రామరాయడు క్రీ. శ. ౧౮౦౬ లో మరణించెను.

అటు పట్టుట వాసులను తనకు లెకుండుటచే సిరిహాసమునకై పోరాటము జరిగెను. రామరాయనికి బుగ్గ ఖాన్ ద్వారాండిరి. వారి రెంఱు యామె యగు రాణీ లక్ష్మమ్మ ధర్మ ముఖకాలమునకు గద్వాలపురుషుల యుండెను. మరణకాలపునై నాటి రామరాయడు తన భార్య పుత్రుని గనినానో నతడే యుద్ధిరవారసు కావలె ననియు.

నామె పుత్రుని ప్రసవించినచో నామెను తనమామ పుత్రుడు చగు నీతారామరెడ్డికి పెండ్లిచేసి యరిచిన రాజును తేనువలె ననియు కావించెను. కాని యతడు మరణించిన పెంటనే పెద్దభార్య యగు రాణీకేవల మృత్యువర్ధయై నవతికి గీడుచేయ బ్రయత్నించి, విఫలమై యుదకు దన కమ్మని బలవంతముగ గద్వాలపింపానను పెక్కించెను. అంతట రాజకృతులు తిరుగుబాటుచేసి యారాజును తరిమివేసిరి. వీరి నాయకులగు కలకప్ప యను నరి డెనిమిదమానములు సంపానకార్యములను నిర్వహించెను. అనంతకాలమునకై యతడు గూడ రాజ్యకాంతి యయ్యెను. ఇంతలో రాణీ లక్ష్మమ్మకు స్త్రీకిశువు జన్మించెను. అందువలన నీతారామరెడ్డి రాజ్యమున కుత్తరవారసు డగు నని యెంచి కలకప్ప యరిచిన యుదముట్టింప యత్నించెను. రాజకృతులు మరయొకసారి విజృంభించి యరిచిన గూడ బరిహార్తి నీతారామరెడ్డిని మహారాజా నీతారామభూపాలబహద్దరను పేర గద్వాల రాజ్యమున కభిషిక్తుని చేసిరి.

మారేముండి రామారావు

కాలిమాడ కాలి వేసికొని మూర్చి పోయిన ఒకరి ప్రేక్ష్యం అక్కర లేకుండా తీవ్రం గడపుకోవడానికీ తన సీత, వవసీని వీరభద్రరావుగారిని కండ్లి పీడయ; భూములు పశ్చిమగోదావరిజిల్లా ఎకరానికీ పుట్టి, రెండుపుట్టా పండే బంగారం లాంటి భూములు, రేలంగి, తణుకు ప్రాంతాలవి, పేర్లయినవి. చిన్నతనంలోనే కండ్లి దివంగతుడైనాడు. చదువు సాగించడం పడిందికాదు. పెత్తనం చేరికీ వచ్చింది. తాను స్వతంత్రుడయినాడు. ఎనుట వీరేశలింగం అదర్శం. దేశంలోనా ఆపూర్వమైన సంపదనం. అన్నతాలైన ఆశయాల, పవిత్రాలైన సంకల్పాలు. ఇంకేమి, ఆరాతనగనూ, అలక్ష్యాలూ వీరభద్రరావుగారి పవిత్రమయిన యువవృద్ధులలో ఒక అవేదన-ఒక దివ్య తృప్తయ పొదిగినవి. వారికి ఉత్సాహ, ధనాధిదా ప్రేమలంటే దేశం కోసం పాటుపడెడివే అవశ్యకమని పించింది. అయిన దృష్టిలో అంతటి నుంచి ఆశయ, ఆదర్శాలకే విలువ: కండిబంగారాలమా, భూమికి విలువ లేక పోయింది. అటువంటి వ్యక్తులు అవి నిలుస్తనా? ఋణాశ్రయాల పాలుకొని మిగిలిన భూమి అయిన అత్యధిశికివం రూపాంతరాలు మాన్పు చెందింది. పుస్తకాలు వ్రాశారు. పుస్తకాలు పెట్టాడు వీరభద్రరావుగారు. ఈ కోరికల్లో అయిన మనస్సును మరింత పొంగిస్తూ వచ్చింది పైల్వల్లు వ్రాసిన 'స్వయం సహాయం' అని చివరగానే వారికి స్వయంతారకజీవితంలో వుండే వీరభ్యుత్సాహ, మాధుర్యమా విండు మూర్తితో నోచిందినవి.

వీరభద్రరావుగారు ఏలూరు నుంచి 'దేశోపదేశం'ని కొంతకాలం వడిపారని విస్తృత బాధకం. తరువాత వారికి రాజమహేంద్రవర వివాహమూ, ఆంధ్రకోసరి సంపాదకత్వమూ అభివించింది. సంస్కర్త జోద్యమం సాగించడంలో దీక్షాకళంగం కట్టిన వీరేశలింగంగారు సహారణవాదులతో జరిపిన వాదప్రతివాద యుద్ధాలలో—సహారణ వాదుల దోషాలు బహుబింది చూపడంలో అయితే నేమి, వారి కపట ప్రవర్తనను బయట పెట్టడంలో అయితే నేమి, వారి ఆచార వ్యవహారాలు అవహేళన చేయడంలో నేమి, సహారణం వ్రాతలకు యుక్తి ప్రయత్నంతో సమాధానాలివ్వడంలో అయితే నేమి—పత్రక రెన్సియూషంకో తోడు పడినవి. ఇట్టి వాదాలలో ఆంధ్రకోసరి సంపాదకులు వీరభద్రరావుగారు వీరేశలింగంగారి కుడిభుజమే. ఆరోజులలో 'లోకాంతికాలు' వీరేశలింగంగారి మీద ఈగ వాలడం భయం—వీరభద్రరావుగారు రాదమరవని ఆంగరమ్. అంతటి పరమవిశ్వాసి వీరభద్రరావుగారు. అవరాజ్య దినాలలో వీరభద్రరావుగారి కలం ఆంధ్రకోసరిలో మొదటి వడి తిరిగింది. కమ్మిచ్చున తీసిన శైలి యేగ్గుడింది.

మాధావారవిశ్వాసాలలోపడి పోయి ఆంధ్రులు పశుకులయ పోయినారన్న అవేదనలోనే వీరభద్రరావుగారికి ప్రాచీనాంధ్ర ప్రతిభాభాగ్య కైధివాలను నడిచింది తెలుసుకోవాలన్న తృప్త్యలిగింది. అప్పుటికి ఆంధ్రకవుల చరిత్ర భాగాలుగా ప్రకటిస్తూవచ్చాడు

వీరేశలింగంగారు. 'మనదేశం పూర్వచరిత్రకు సంబంధించిన ఇన్నిన్న పంజకులు తప్పిపోయినవూరు - ఎక్కడినుంచో' - ఈజిప్తాన పొచ్చింది వీరభద్రరావుగారికి. ఈవిషయం వీరేశలింగంగారివడి గినా, చిన్న మాత్రమనే లేక గా మాటాడారకాని రహస్యం మాత్రం పెప్పినవారుకాదు వారు. ఆకస్మికమేమిటి? ఈమంగళ రహస్యమైనకొద్దీ వీరభద్రరావుగారి మనస్సులో అశాంతి ప్రబలింది; దృష్టి దేశవర్తిమీదే నిలుస్తూ వచ్చింది వారికి.

వీరభద్రరావుగారి దృష్టిని ప్రతిబింబిస్తే, దానిని కేవల సంఘ సంస్కారం మీదకుంచి వుండి సమగ్రదేశ భావి భాగ్యోదయం మీద నిలిపింది వందేమాతరకౌద్యమం. అంతకుపూర్వమే వందేమాతర విధిజనమాలంగా విద్రుతులైన బంగారీలవననోజ్యలకై శతభా సహస్రభా చీలికరే వారికై భారతభూమి అంతటా పాస్టకరెట్టి చిన్నత్ర్యంపవనలా దేశాన్వంతరూ కంటిందివేసింది. వివేకచంద్ర పాలు, అనవసరాలు, బాలకంగాధరతలకు మొదలయిన 'మహాత్ర యం' శంభారావాల ఆంధ్రభూమిగూడా దర్శిగింది. దేశానికి స్వరాజ్యం అత్యవసరమైంది. వందేమాతరం ముగియమింది. దేశం దృక్పథంనూంది. మనభాగి గొప్పది, మన సప్తకో గొప్పది. మన జన్మభూమి స్వర్గంకంటే గొప్పది-ఇదే పంపలు. కొత్త ముగిసి కది ఆంధ్రం. కొత్త ఆశాకది వసంతం. మంగళ కూర్మ్యానాలు మోగినవి. మేల్కొలుపులు వివపడినవి. ఆశోకాశ్రమయిన యువ వృద్ధులకు వీరభద్రరావుగారు. ఈమాత్రం అత్యంత స్పందించ కుండా ఉండడానికి పొంగడమిదే వీరేశలింగంగారి వృద్ధయంతటి పాపాత్మ్య వ్యాపారకారక వృద్ధవృద్ధయంతకాదు. తెలుగే వీరభద్రరావుగారి వృద్ధ యంతకులు మోగినవి: తేరకర్తలు పామూ జ్యనానం ఆంధ్రపుత్రులవన పడింది. వీరభద్రరావుగారిలో దేశాన్ని కలవరపరిచిన మాతనోద్యమం పండించిన తొలిపంట అని. మాత్రమేవానిరతితో వీరభద్రరావుగారు మాతృభూమి వేదకమీద కనువీరించిన మొదటి ప్రపదం అది.

అదర్శం ఒక్కటే వీరేశలింగం, వీరభద్రరావుగారిద్రవము— అది దేశాభ్యుదయం; గమ్యస్థానమొక్కటే కాని సాధనలో భేదంకలిగింది. దానితో కాన్యరంగాలలో కూడా మూర్తువచ్చింది. మరీ, సంఘసంపాదారాలు వీరేశలింగంగారి అభిమానోద్యమంతాగా, తేజానికీ తత్వప్రత్యయం కలిగించడం వీరభద్రరావుగారి నియతీవ్రతయింది. ఒకరు బాహ్యమతావార విశ్వాసాలు గల్గింది, అవహేళనచేసి వారికి సంస్కారం కలిగిపరచా, మరొకరు ప్రాచీనభారతీయ భవాన్ని యాచించి నిద్రామిదితాలైన అంతశ్శస్త్రులనే క్రొత్తాతిగానిద్రవమునాను. రంకుమనవైన త్యప్రవాహంతో విభిన్నతయేర్పడింది. గంగాయమునలు చీలిపోయినవి. దేశంలో రంకు భిన్నసంప్రదాయాలు రూపుదిద్దుకొన్నవి. మనస్సులో పాపమున అశాంతికి కొత్తలక్ష్యంనూత్రకట్టి వీరభద్రరావుగారిని గంగాంతరానికి దింపింది. అవేదనవంగే ప్రశంస కురగా వీరభద్రరావుగారు వెన్నెట్టూరే చేరినవారు.

మంజులయిన వారికి పూజ్యులయిన లక్ష్మీనారాయణుల ఆలంబనమునందుండి, ఎట్లయితేనేమి, అంధులచరిత్ర ప్రథమభాగం ప్రకటించబడింది. నేను వారిద్దరినీ పేటిబట్టికి వీరభద్రరావు గారికి మరచివదివనము చదివించింట్లో సాయముచేసింది. శిశువులలోనే అంధులచరిత్ర రెండవభాగము కూడా వచ్చింది.

దేశంలోని స్వయంసంపాదన, అంతర్యామి దేశహింద్య మాలలో పనిచేస్తున్న దేశహింద్యులకు దీక్షాపంపించి తెలుగు జాతికి కృతజ్ఞులమనగా వారిని తెచ్చింది. జాతికి కృతజ్ఞులమనగా అనేకవిధాల యిన సంస్కారాలు పొందింది. అంధోద్యమం ఉదయించింది. ప్రథమార్థ మహాసభసమావేశమయింది. తెలుగువారి సభాజీవిత మొదలయింది. “మనది ఒక ప్రాచీనమైనదాని, మనకు గొప్పపదగ్గ ఒక ప్రాచీనవర్ణకాండ, పరిపాలించాం. మృత్యువనశ్చ తిహాసం మనం అక్కడనుంచా!” అన్నారు. అప్పటినుంచి జనమతమైన సభాసమావేశాలలో అవ్యవసరమైనాన్ని పర్యవేక్షించి స్థానిక చరిత్ర పరమర్థ ఒకలక్ష్యమైపోయింది. రాయప్రోలుకవి ప్రభువులు ప్రాచీనవాక్యత్యంగాననే అభ్యుదయ పరంపరార్థిగా అంధులచేత దీక్షాకంఠాలు కట్టింది అక్షరాలు చల్లించినారు. జాతితెలిసింది. ఇందుకు కారణం ఎవరినీకూడా విరక్తిం పుట్టింది. ఎవరయితేనేమి, అధునికాంధ్రజాతీయతానిర్మాతలలో వీరభద్రరావుగారిని, వారి వారసులను నూతనాంధ్ర జాతీయతా నిర్మాణంలో అన్నది అందరినీకలిపినమాట. ఉదయసంధ్యలోని జాతికి వీరభద్రరావుగారికి వ్యాఖ్యానం. అంతేకాదు, వీరభద్ర రావే ఒక ఉద్యమభూమి, ఒక సంస్థాన.

కొన్ని కారణాలవల్ల వీరభద్రరావుగారు చెన్నై పురి విశ్వవేదం తిరిగివచ్చింది. వారికి కొత్తైన కౌశలమయింది. సాంసారికాలైన చిత్తులనేకాలలో వారికి మంత్రోత్సాహశక్తి మిగిలినవి. అట్టి స్థితిలో కూడా పరిశోధనాత్మకమైన, చరిత్రగ్రంథ, అభ్యాసకా ప్రకటనమనే వీరభద్రరావుగారి ఉత్సాహం ఎక్కడూపాంతరాలు పొందినవి ప్రభుత్వం అందిరాలేను. నేలవిడిచిన సాయుధుల ఆకాశమయ్యదయ్యిందో దేశం ఎంతపేరూ వీరభద్రరావుగారికి పాటిలాషంగా చూడబడుతోంది వారి అభ్యుదయపర విషయాలు పరమర్థించింది ముగించి వారికి ప్రాచీనమైన అయింది. ఎంత సాధ్యపరమైన దేశం!

జాతితమయిన అంధజాతి వీరభద్రరావుగారికి సమర్పించినది ‘అంధచరిత్ర చతురానన చిత్రము; ఉప్పులముసంధి, తక్కువ, అలియ రామరాయలు, శ్రీరామగుడు, అంధులచరిత్ర మూలక భాగము, కర్లసామ్రాజ్యము, నాయకురాలి కర్లము-ఇవి వీరభద్ర రావుగారి కృతరత్నాలు. కానీ చరిత్రరత్నాకరమనండి అంధజాతి కందకలనైన చిత్తులినేనా?

ఒక్కొక్క కంపార్తెం పైచేసినట్టి శరీరానికి పాటుపం తగ్గి కృతార్థం అలనుకొంటున్న వీరభద్రరావుగారి యిది తీక్షణ

తగ్గి: ఉత్సాహానికి యావత్తు బారలేను: దృష్టి చెదగలేను: పెట్టుకొన్న లక్ష్యం మారలేదు. పాపనమైన గోవావలీరాన గోవాద పూజ్యక్షేత్రంలో అంధజాతి సమగ్రభ్యుదయం కోసం వీరభద్రరావుగారికి తిమ్మన ప్రాసాదే ఉన్నాయి. అంధజాతిని చూస్తే వారి కౌశల, వారిని చూస్తే అంధ పరమాని కంఠకింఠేమూ అజ అహంసాంతరావధు మారాంతరం? మాత్రం యెక్క అభ్యుదయం కోసం వీరభద్రరావుగారు వివిధంగా సహాయం చేసి కొన్నాడు. జాతి అభ్యుదయానికి కారణభూతులయిన తాగమూర్తులు చిరారాధ్యులు, చిరస్మరణీయులను.

అంధచరిత్ర చతురాననలకు నాధీశ్వరాలైన ప్రజామూలు, వారితోడి నాకు గల ఇరవయ్యే పాపచరిత్రభాగ్యం పట్టి విధిగా తీర్చింది. నేను ధన్యుణ్ణి. ఈవిధంగా వీరభద్రరావుగారి యెంత నాకు గల భక్తి తాత్పర్యాలూ తెలుపుకొనేటందుకు నాకవకాశ మిచ్చిన ప్రబుధాంధ్ర పరిశోధనకులకు నా మందనాలు.

—మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ

అర్పా!

[బహుశ్చ చిలుకూరి వీరభద్రరావు పంతులుగారు, మన తెనుగుజాతి చరిత్రకూ, వాఙ్మయమకూ, చేసిన సేవ వివరము, వారిపేరుతో, మనము, తెనుగువా, ఇంగ్లీషువా, కమ్యూనిస్టు వాళ్ళాయులు ప్రకటించి, నిండుకొలుపులో, మనకాహతుకు తగినట్లు పన్ను లో, టీ, దుబ్బులతోటి, అన్న మైన లాంఛనాలతోటి, ఆ పురాణదం పతులను సర్పించవలసిఉందో? అని యీ పెద్దెంబరు ప్రబుధాంధ్ర సంచికలో తమరు వ్రాసిన సంగతులు చదువుకొని నేను చాలా సంతోషం పొందినాను.

ఇటువంటి గౌరవము వారికి చాలా కాలం క్రిందటనే జరగ వలసిఉండెను. ఇంతకాలమైనప్పటికిన్ని ఈ సంగతి మరచిపెట్టి ముగించిపోవడం చాలా అశ్రేయం. ప్రబుధాంధ్ర పరిశోధనకులైన తమకు ముగించడమున్ను ఉచితంగానే ఉండి.

శ్రీ వీరభద్రరావుపంతులుగారు ‘అంధజాతి’ పరిశోధనపాదకులుగా వ్రాసిన వ్యాసములు చదవడం వల్ల నాకు వారిచేసినో టరి చయం అరంభం అయింది.

తెనుగుజాతి చరిత్రను బోధించే గ్రంథాలలేమీ పంతులుగారు చాలా అవసరపడారు. ఆ విషయము సత్కర్మప్రీతి పనిచేయడమే పరమార్థం అనుకొని, వారు త్రికరణమేదిగా పనిచేసి అంధులచరిత్ర సంపుటాలు కొన్ని ప్రకటించినారు.

గతకాలము అభిమానవాస్తావులుగా అప్పట్లో విద్యాభ్యాసం చేసాఉండిన నాకు వారి గ్రంథాలు చదివడంవల్ల, చరిత్రపఠనమందు కూడా అభిరుచి తగిలింది. వారి చరిత్రలలో కొన్ని కొన్ని భాగాలు చదువుకున్నప్పుడు ఉత్సాహంతో వార క్షం పొందిపోయేది.

నా లాగే ఇంకా ఎందరెందరు యువకులకు వారి గ్రంథాలు చదవడంపై తెనుగువాటి చరిత్రయిందని అర్థమవట్టి, తెనుగువాటి ప్రత్యేక చరిత్రకేవలం అవసరమే భావమున్ను కలిగిపో? మిన్న లోకము. పెద్దలకున్ను ఎందరికీ కలిగిందో

౧౯౧౨ సంవత్సరము లో నర్మదాభాగ్యం నాకు మొదట కలిగి నప్పుడు, వాటితో ఈ సంగతులు నేను స్వయంగా మనవి చెయుచున్నాను, అంధోద్యమానికి లీజులులు వలెనవారు శ్రీ వీరభద్రరావుపంతులుగారి నని నేను నమ్ముచున్నాను. వారి యోచనాకేకాదు, బాపట్లలో మొదటి అంధ్రమహాసభ జరిగింది!

కాబట్టి మన చరిత్రకారులలో మొదటివాడున్న, మన చారిత్రక చిహ్నపాఠాంధకలన్ను అయిన శ్రీపంతులుగారిని మనతాతాతకు కలిగిట్లు గౌరవించడం అనేది తెనుగువారందరికీష్టి ముఖ్యమైన పని. తన ఉద్ధారకలను శ్రీకరీరమధిగా పూజించుకొంటిని బాటికి రాక్షసులకులేదు.

నకు తమ వంశల్పం జుజుప్రదంగా నెరవేరి, శ్రీపంతులుగారిని తగినట్లు గౌరవించుకొనే భాగ్యం తెనుగువారికి త్వరలో భగవంతుడు అనుగ్రహింపవలెనని ప్రార్థిస్తున్నాను.

మీ ప్రతిభామిత్రుడు ఈ వాక్కులను విన్నవాడు ఉపసమించింది తమను అభిప్రాయము కలిగిట్లుయితే తమరు పత్రికలో ప్రకటించండి.

ఎలలంబిలి } ఇట్లు విధేయుడు
౧౯౧౦-౩౫ } గొబ్బూరు నేంకటానందరావుపరరావు

3

దేశస్థితి అంతా ఆంధ్రకారబంధురమై యున్నప్పుడు, ఆంధ్రజాతి అధిపతికను నొంది దైన్యస్థితి యందొందినవాడు. ఆంధ్రులు తమ విజిలెన్టి యెటివో తెలిసికోలేని దక్షిణీయలను మూలగునుండిన కాలమున, ఆంధ్రులకు చరిత్ర అంటూ ఉన్నదని చూసి, పూర్వయుగములందు దేశగర్వము దీ ప్రికెందగ దేశమరిసిన ధీరపురుషుల చరితము తెలియల్లగ తెలియజేసి ఆంధ్రదీనుల అకాలము విసబడు మేలు కొలుపులు పొందిన పేటిధనుడు మన చిలుకూరి వీరభద్రరావుపంతులుగారు.

ఆంధ్రజాతికి అశ్వవికానము కలిగించిన దేశభిక్షులలో ప్రథముడు శ్రీ వీరభద్రరావు పంతులుగారు! వీరేశలింగంపంతులు, గురుబాపి అప్పారావుగార్లవలె “మనవాళ్లు కట్టి తెగవాయిలాయో” అని చెప్పినవారికి చెప్పక, ఆంధ్రులందరినీ మాటిమాటికి పులకితగాఢులను చేయుగలిగిన చరిత్రలో “మనభూమిపటి కన్నుని భూమిలేదని”ని గర్వముతో చాటివాడు. “తేరురా మనవంటి ధీరశిలంకెందు, ఈ ధీరశి భూమిని” అంటూ దివ్యమానమైన మధురగీతకి పలకయెచ్చుకొన్నాడు. ఆంధ్రపుత్రుడనందు గర్వముతో హంకరించి పలుకు

టకు పునాదివేసివాడు. అట్టి మహానుభావుడు శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరావుపంతులుగారు.

ఈ ఇరు వ వ క శతాబ్దము ఆంధ్రులచరిత్ర వ్రాసినవాడు శ్రీ వీరభద్రరావుపంతులుగారికి చారిత్రావీరలలో ఉన్నతస్థానము ఇవ్వక తప్పదు. జరిసిన దేశగౌరవమును చక్కగ నిర్వహింపకు, చారిత్రాభిమానము కలయెప్పుటకును ముఖ్యకారణమైన ఆంధ్రచరిత్రకారుడు మనకు సర్వభావూజనీయుడు. అట్టి మహావీరుని, దేశభిమానుని గౌరవించి, సన్మానించి, వాడయ్యెల మనకుగల కృతజ్ఞతను వెలుపుకొనుట మనకు పరమధర్మము. మనధర్మము నెరవేయుకొనుటకు ఇప్పుడు సముచితమే తెలిసింది. దేశభిమానపూరితుల మన మనము శ్రీ వీరభద్రరావుగారిని కనువిరికించి సంభావించి, వారి గౌరవార్థము ఒక కమండ్మెంటును జరిపి, వారికొప్పైన ప్రశంసలను పండితవృందమున, ఆంధ్రదేశవాళికి విషయికి మైన వ్యావహారికములను ప్రాయించింది సంపాదించి అమూల్యమైన యొక సంపుటమును అంధ్రాంధ్రములందు శ్రీ వారికి జరిగిన సన్మానమునకు ముగి ప్రకటించి, తమ్యాలమున కమండ్రుల్యమును వారికిచ్చి బహుకరించుట ఆంధ్రుల కర్తవ్యము. శ్రీ వీరభద్రరావుగారిని యొక ఆంధ్రవీరుని క్రింద పరిగణించి పూజించుట ఆంధ్రజాతి లెనకు దాను వన్నె చెప్పుకొనుట. కావున ఇంకెవరి ఆంధ్రులెల్లనకు తోడ్పడి ఈ మహోద్యమము ఫలించునట్లు చేయునగాక. శ్రీ వీరభద్రరావుగారిని సన్మానించుటచే ఆంధ్రులు తమ అశ్వవికానమును పెంపొందించుకొని పురోభివృద్ధి నొందునున్నారని యెరుగుదురుగాక.

భావరాజు వేంకటకృష్ణరావు

'గంధర్వ' రత్నపురుషలేహ్యము

రత్నపురుష గొప్ప వనమూలిక

ఇది శుక్ల సప్తము కట్టను. శరీరమునకు కండలు పెంచి బింకము కలిగించును. వీర్యవర్ధి చేసి జీవితసౌఖ్యము చేకూర్చును.

రత్నపురుషతో ఇతరమూలికలు అనేకములు చేర్చి రయార చేయబడిన మధురమైన శివ్యము ఇది.

నెలకు ఒక పౌని, నెల ౩-౦-౦. పోస్టుఖర్చులు ౦-౧-౦.

గంధర్వ ఫార్మసీ-రాజమండ్రి

వ్యాఖ్యానములు

అప్పోలను

తెన్నెముక విగిగిపోయింది

రాజమహేంద్రవరంలో నెలగొల్పబడివున్న ఆంధ్రపేదరుమిల్లులు
కలకత్తా మార్కెట్లో పగం చెయ్యబడ్డాయి.

ఈ వార్త, పులికలలో, ధాట్లో, పంజాబ్ మాదా ఎక్కింది.

ఇది యిది కడులయింది. పని చేస్తాయి. (ఆంధ్ర!) కాగితాలతో
బాగా కప్పేస్తాయి. లాభాలమీద లాభాలు తీస్తాయి.

ఏమీ—ఎంతమాత్రమూ సందేహం లేదు.

అయితే, యిది యిలా యెంతకు జరిగింది?

నీటిని నిర్మించి, రంధ్రమూట్లు నిప్పు రాజీవిన ఆంధ్రులలో. పా
ర మెంటరీ సర్వే దాయాలు ముగిసిన తరువాత జన్మించిన వారు
వారు. పరిశ్రమల సుదూరంచాలా యిటా గగ్గోలు పెడుతూ తరి
ణమంభూర్జ్యరాజ్యం సాధించబడిన కాంగ్రెస్సుకుందా రున్నాయి.
నీటికల్ల లాభం వచ్చినా రాకపోయినా, అస లిది పని చేసినా
చెయ్యకపోయినా పరిగణించని జమీందార్లు, భూస్వాములూ
వున్నారు. దమ్యుడీల దగ్గరనుంచీ డోకడలు కట్టి సాహసకా
ర్లున్నారు. మట్టినికీ బంగారం పైకి తీసి వేరు లున్నారు.

నీ రంతా యిప్పుడే మేముపోయేమా?

మట్టి పని ప్రారంభించాలంటే కావలసిన పెట్టుబడి తెనుగు
దేశంలో సమకూడదు!

అడగనక్కరలేదు. నీటి పూర్వోక్తి రిం యేమాత్రం తెక్కరిం
చినా ముక్కులు బద్దలనిపోతాయి.

తెనుగువాడి మా నేకో మెంటుమీద, తెనుగువాడికి, అనుమానం—
విముఖత—వివిధి చేయడం కూడా చెగిపోయాయి.

ఇద్దరు తెనుగువార్యకీ మాటలు కలవవు. దారి కుదరదు. పని
పాపించును.

తెనుగువాడికి, తన అవసరం వుండి వచ్చిన—తన కింద, లేక,
తనతో కలిసిపనిచెయ్యకలసిన తెనుగువాడు వోటి అప్రయోజనము.
మరోవంట చెల్లని వాడేం. కాన నాలుగు ఎంగిలిమెతుకులు విక
ల్పకపోతే మాడిపోతూ పట్టి.

వాడే ఆంధ్రతరు యితే తన తరమీద యెగిరిపోయేవాడు.

తెనుగువాడి ప్రవృత్తి యిలా తయారయింది.

తెనుగువాడు తెనుగువాడి పరిశ్రమను వాడుకు. ముట్టుకు. చూ
డకు. అసలు తెనుగువాడు పరిశ్రమలు చేపట్టనే చేపట్టుకు.

ఇంతెంతమా? చూస్తూ వుండండి. మన ఆంధ్రులే, రాజమండ్రి
లోనే, (కాని) మారువాడిలు రయారచేసిన కాగితాల ముట్టుకుని

“వృద్ధి?” “వృద్ధి?” అంటూ విరాగం తొక్కుతారో లేదో?

ఒకప్పుడు—అనేకకారణాల కారణం—నీమలకు నీమలు, పరగ
జాతల పరగలాలు, దేశాలకు దేశాలు ఇక్కమింది, మహాసామ్రా

జ్యాల నిర్మించి, దేశాంధ్ర శైవం అనుభవించి, అనేకలకు, అకర్మ
కర్మం వహించిన వారి మనది.

కాని యిప్పుడు మన తెన్నెముక విగిగిపోయి వుంది.

మన విప్లవకు సాంకేతిగా అడుగుతెచ్చులేము. నుంవోలేము.
వివిధి మానోమాలేము.

అయితే: తెనకాల వుండి యెవ రేనా వోట్లాగ్గి నూనోపెడితే
మాత్రం చింతపలుకులు—ధిక్!

సాలీడి వుచ్చుల్లో వడ్డెం

“ఈ నడుమ కొన్ని ప్రాంతముల హిందీవ్యాప్తి మార్కభాషకు
ఉత్పదకర మను అనుమానములు బయటపడినవి. నూత్యముగా
వాలొందిన ఏ యుద్దేశము తప్పని తప్పకతోచును”

హిందీప్రచారవారిం జరపవలసిందని దేశీయులకు హెచ్చరిస్తూ
నర్. మొదట రామచంద్రరావు పంతులుగారి లెఖా అన్నారు.

నర్. రామచంద్రరావుపంతులుగారు ఈ విషయంలో యింత
విశ్లేషించి మాట్లాడడానికి సాహసించడం చాలా వింతగా వుంది.
పంతులుగారికి తమిళకన్నడమర్యాదభాషలతో ఎలాంటి సం
బంధం వుండో మారు తెలవదు; కాని తెనుగుభాషావ్యాధి
తో మాత్రం వారి హిందీ సంబంధం లేదు.

ఏది యీసులువా వారు తెనుగువారు. తెనుగుదేశంలోనే వు
న్నారు. తెనుగువారితో కలుసుకుంటూనే వుంటారు. కనక ఏదో
విధంగా తెనుగుమాట్లాడక తప్పదు. అంతే.

కాని తెనుగుంటే వారికి అక్ష్యం లేదు.

తెనుగులో నేనా రాయడమూ, చదవమూ చేతగాని రైతుల
కోసం జరిగే సభలలో గూడా పంతులుగారు ఇంగ్లీషులోనే మాట్లా
డుతూఉచ్చారు. ఇప్పుటికి మాట్లాడుతున్నారు.

తెనుగుపండితుడు—తెనుగుభాషాప్రచారకుడు—తెనుగుగి—
తెనుగుగంధకర్త—తెనుగువ్యాకర్త—తెనుగు పులికాసంపాదకు
డు—తెనుగుపులికాసలేఖకర్త—తెనుగుకర్త—నీరే తెనకీ పంతు
లుగారి సమీక్షాస్థానం లేదు. వారి రాజధానిలో ప్రతేకము
మన్ను లేదు.

నర్. రామచంద్రరావుపంతులుగారి ప్రతిభ, శ్రద్ధ, సంకల్ప, కలు
కుబడి—నీటిలో వొక్కదానివల్ల నేనా, తెలుగుభాషకూ తెనుగు
వాల్చియానికి తేగమీనా వున్న కలకలేదు.

వివదానికి, మాట్లాడడానికి, రాయడానికి, పురించడానికి, భా
వించడానికి—సమస్తానికి వారి లింగీక్ష ప్రధానం. అదే ఆధారం.

తెనుగుభాషా, తెనుగువాల్చియామా ఇప్పుడేసిరిలో వున్నాయో,
అసలు, వాటి హోదా యెలాంటిదో, ఇప్పుటి నీటి కారణం యే
మిటో, వాటి ధివివృత్తి ఎలా వుండాలో, ఎలా వుంటుందో, వాటి

కామిని యదవశాత్తూ—ఈ అలోచనలే పంతులుగారికి ఎంతమాత్రమూ లేవు.

ఇలాగ నగలవిధాలా తెనుగుభాషాబాధ్యాయులకు దూరంగానే వున్న పంతులుగారికి ఇంగ్లీషుమీద లాగే నేటికాలానికి హిందీ మీద కూడా యింత వ్యాపారం కలగడంలో ఆశ్చర్యకరమైన దేమీ లేదు.

అయితే : తమిళ విషయాలకు నేటినీ వర్తించవలసినదా వారు హిందీప్రచారాన్ని గురించే శ్రద్ధానివ్వడమనింది.

కాని వారింతా ముందుకి వచ్చారు.

హిందీవ్యాప్తి తెనుగుభాషాబాధ్యాయులకు ఉత్తరదశరంగా వుండే తద్దే వారి కేం తెలుసునూ ?

అసలు, ఈ హిందీప్రచారవారం జరుపుతూ వున్న దక్షిణభారత హిందీప్రచారపథి, మద్రాసురాష్ట్రంలో, ఎంత దుర్బలంగా ప్రళయ శాండకం చేస్తోందో, దాని ముఖ్యపంక్తిలైన యెట్రో, దాని కార్యక్రమం యెట్రోటి రంగులు ప్రదర్శిస్తోందో, హిందూస్థానీలు దాని కంటే నేర్పుతో గోరూపం యిస్తున్నారో పంతులుగారి కేం తెలుసునదూ ?

పోనీ, యీ దక్షిణభారతహిందీప్రచారపథితో వారి కన్నెళ్లమం చి సంబంధం వుందీ ?

కాంగ్రెసు యొక్క కార్యక్రమాని కంకటికి అమలమూలం లోనే వుండే పంతులుగారికి హిందీలేకపోతే దేశానికి ముక్తి లేదనే సిద్ధాంతం ఎలాగ అంగీకారం అయింది ?

ఇంకటి : పంతులుగారు హిందీ మాట్లాడగలరా ?

అప్పుడొంచేనా అఖిలభారతవిషయాన్ని అన్ని పంతులుగారు హిందీలోనే నీ నిర్వహిస్తారా ?

పంతులుగారి పప్పుడేనా కొంచెం నిద్రానిస్తారని నమ్ముతున్నాము.

ఈ సంతకంతో వెలువడే దక్షిణభారత హిందీప్రచారపథివారి హిందీప్రచారవార కార్యక్రమం దక్షిణదేశభాషలమీద ఎంత తీవ్రమైన సవాలో పంతులుగారు కొంచెం పరిశీలించి తెలుసుకోగోరుకున్నాము.

పంతులుగారిమీద, ఇంతవరకూ, తమ మాతృభాషను ఉదాహరించుకొనిన దోషం మాత్రమే వుంది. ఇప్పుడు, దానికి, దానిమీద గుఱియవివరిన దోషంకూడా జర అవుతోంది.

అసలు చెప్పవలసిందింటే.

హిందీనం నక్షత్రం కాదు

హిందీ, తిక్కన్న చిత్రమును వ్రాసి, కన్నుల పండువుగా వ్రాసినది, తిక్కన యిట్టివాడయ్యెందుడనోపు ననుకొను భాగ్యముగా కనీ, అంధ్రలోకమున కమాత్య మైన నీవ యెవరిని, పన్ను దైన శిల్పసార్వభౌమ జి. వేంకటాచారిగారికి, సర్వజనులపూజనీయ అట్టోటరు తెలలో జరుగ నున్నది”

ఈ ప్రకటనకు బట్టి చూసినా, దీనిని నిర్వహించబడిన రాత్రి బహుదర్శన కేంద్రం హనుమంతరాత్రిపంతులుగారు మొదల అయిన ప్రముఖ సునతను బట్టి చూసినా, వేంకటాచారిగారు, గొప్ప చిత్రకారు అని, వారు రాసిన తిక్కన్న చిత్రపు అతిశయకరమనేమిట, తిక్కన్నను మనయెంతట నువ్వోబెట్టబోలేనీ అని తోస్తోంది.

మా పాతకు లీచిత్రపు చరిత్ర మదిలోయి వుండదు. అంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంవారి తిక్కన్న చిత్రపు పోటీకి పెద్దికనాటిలో యిది వొకటి. ఏవో సవరణలు చెయ్యవలసిందని పరీక్షకులు కూడా చించగా అక్కగౌరవం నిలుపుకోవలసి అలా చెయ్యక స్వకపోల కల్పనాన్నే నిలబెట్టుకున్నవారు ఆచారిగారు. అప్పుట్లో అడివి రాపిరాజుగారి చిత్రపుప్రతిషేషంతో కూడా ఆ పరీక్షకులు అలాగే ప్రకటించారు. అయితే, రాపిరాజుగారు, అక్కగౌరవానికి భంగం లేకుండా, విశాఖపట్నం వెళ్లి తమ చిత్రపును పోటీపరిచివచ్చారు. తరువాత, కచ్చినాటిలో రాపిరాజుగారి చిత్రపు అత్యుత్తమంగా వుందని విశ్వవిద్యాలయంచారు, వారికి బహుమతి యిచ్చారు.

అయినా, వేంకటాచారిగారు, శిల్పసార్వభౌమవీరునికి అన్ని విధాలా తగినవారే కావచ్చు. వారి తిక్కన్న చిత్రపు కూడా అన్నిటికీ అయివుండవచ్చు. పోటీలో బహుమతి అన్నప్పుడు, ఏదరికీ, లాటరీపద్ధతిలో నేనా వొక్కవారికీ వస్తుంది కనుక, విశ్వ విద్యాలయంవారి బహుమతి రాపిరాజుగారికి ముటివంత మాత్రాన వారి చిత్రపు కిది తీసిపోతుందని చెప్పడాని మాట్లాడా మీలు లేక పోవచ్చు; కాని, దేన్నీ పురస్కరించుమని ఈ సన్మానం వుండేంత బద్దతో ఆ చిత్రపును ఎవరికీ కనపరచకుండా—అంటే చూడాలని—ఈ సన్మానవార్త విన్నతరువాత నేనా—విషంవల్ల నేనా చూడాలని వున్నవారి కండువాయిలో వుండవలసిన ఇంక అదానిదీ చెయ్యి దానికి బలమైన కారణం లేదు వ్రాసు యో నుగురించడం లేదు.

పోనీ, యీ మాత్రం భాగ్యాని కీ చిత్రపుకే చూడా అన్న పట్టు బండి యెందుటనుకుండా మంటే, దీనిని పూర్వం కూడా యీశిల్ప సార్వభౌమని చిత్రపును మరేవీ దేశంలో పోటీవుండలేదు. చె తెప్పించి, ఈశిల్పసార్వభౌమని పేరేనా నలుగురికీ నలగించేనా కాదు.

అయితే : బంధుపర్యాయ కళావిమలా, గురగిహగచకులలా కారని యెవరూ ఆనకు, అనలేదు; సన్మానోపసంఘంవారి ప్రకటననుబట్టి చూస్తే యీ సన్మానం జాతిపరంగా వుంది. ఇదే నిజమయితే, యీ శిల్పసార్వభౌమని చాతుర్వం జాతి అంతా గుర్తించడం అవసరం కాదు! ఈ సన్మానానికి దేశం నలుమూలలా వున్న జాతీయప్రముఖుల అంగీకారం తప్పకుండా వుండాలి కాదు!

“ఈ చిత్రపును మద్రాసునకు పంపి, బ్రాహ్మ యియించి, తిక్కన నకు సర్వజనులపూజనీ చేతు వాంఛించుచున్నా”మని జి. కే. ఆర్. ప్రసాదరావు (బండరు) గారూ, కంచర్ల. గోవిందరాజులు (విశాఖ పట్నం) గారూ (?) ప్రకటించుచున్నారు.

సంతోషము. ఇక మంచిగా యీ పని చెయ్యబాగుడలగా
కొనిపోయిపోవుగానే వుంది.

కాని యీ విధమున, ఇకాళి కలదు కలదుగా కనుగొని, దీనిని
కాకు చేయించి, అప్పుచేయించి, చేకరియల కందరికి అందుబాటు
లో వుండి, ఇది అనిపించుకొనగా, కన్యాసం జరిగి యీ అల్ల
బరు నెలకొనితే, కన్యావిద్యాలయంవారి దగ్గరనుంచి వచ్చి చేతికి
వచ్చిన లోకానికి—ఈ, బంధువు పోతులకు ఈ సంగతిని తెలిపి
తీరగానికీ ముందు—ఈ మధ్యకాలంలో సందర్భాల—అధిక
పెన్ను మా సాల అవకాశం వుండినదా, ఈ పని అక్కడలోనే
చేయవలె యింకా సాగుతున్నా వుండదు!

ఇంతటి పెన్నువచ్చింది చేయటం? ఒకటిన్నీ, కనిక, గాఢము
దీ, కన్యాసంవారికి, వీరదీ, కన్యాసం—ఇలాంటి కన్యాసంవారికి
సన్మానం చెయ్యబోతూ వుంటే అందుకు దానికి—కనిక అయినా
కన్యాసం మొదట ముందీ కావాలి; కాని, యిప్పుడు, బంధువు
పోతులు, చాలా తొందరపడుతున్నారు. నిజం చెప్పకలసిన పే
యీ సన్మానం వుండదు కాదు. కన్యాసంవారికిని కన్యాసం
కావలసిందే! కన్యాసంవారికి యింకా నిర్వహించడంలో కొ
నిక లేదు.

వీరభద్రరావు. పంతులు గారికి సన్మానం

ఈ పదముల మనవారి అలోచన కల్పించి, ఈ పదములలో కను
గమ్యుని తెలుపుతూ, చేకరియలను ప్రార్థిస్తూ ముగ్గురు పండి
తులు రాసిన లేఖలు ఈ పంతులగారికి వ్రాసాయి.

దాక్షిణ్య నేలవారి చేకరియలను అభ్యుపగమించుటగా, ఈ సంద
ర్భంలో వాక బల మైన కవిటి యేర్పరచడంబట్టి తీర్చివేయవలె
చేస్తున్నారు.

అయి నివయం, శ్రీవీరభద్రరావుపంతులుగారి చేతిలో ఇంగ్లీ
షులో వాకటి, తెనుగులో వాకటి కన్యాసంవారికి చాలాముఖ్యము
ప్రకటించింది. వీరభద్రరావుపంతులుగారు మాత్రమే ప్రార్థించి, దీ
క్షులను వలెంటి, ముఖ్యంగా బరువైన పన్నుతోనే మహాసభలో
వక్రపించింది.

ఇంగ్లీషు సంపుటంలో, చారిత్రక పరిశోధనలోనూ, చరిత్ర రచన
లోనూ విశ్వబలం, దక్షిణ అయిన భండారం పండితుల చేతనూ,
అంగ్లేజీ భారతీయపండితుల చేతనూ, అంగ్లేజీపండితుల చేతనూ
రాయబద్ధ వ్యాసాలు సమకూర్చడానికి, తెనుగుసంపుటంలో కేవ
లమా తెనుగువారు రాసిన వ్యాసాలు సమకూర్చడానికి వృద్ధిలు
కలిగాయి.

తెనుగువారు చెయ్యకలసిన సత్కార్యాలలో యిది మొదటిది.
అలగ్నం చెయ్యడానికి వల్లకానిది మాదానూ.

ప్రతి అంగ్లేజీ ఇంకానీ విధానకర్తలకు వుంది. అధికారం
వుంది. కాదని వుంది.

ఈ పదములలో శ్రద్ధచెయ్యకపోతే—ఈ సంగతి తోడ్పాటు మా
నింకపోతే—ఈ సంగతి లాగు నెరవేరడానికి అవసర మయ్యే
దెబ్బ సమకూర్చడంలో కన్యాసంవారికి సహకారంవలె పని చెయ్యకపోతే
కామోషీ కూడా తీరంగానే వుంది.

తెనుగుపేదలు, ఈ పదములలో తమ కమ్యునిటీ తెలుపడానికి, దీని
యలను ప్రార్థిస్తూ పరచడానికి, విరాళాలు ప్రకటించడానికి,
ప్రబంధాంగ్లేజీ తగినంత సలం ప్రకటించుకొన్నాము. సవలంబనల
సంఘటిలోనే విరాళాల పోటీగా ప్రకటన ప్రారంభిస్తాము. మొద
టివరకు ఏవుదయం చేసికొని ఎంత పెద్దదిగా వుంటుందో అని దేశం
యెదురు మాడ్చండి.

నవ్వు తెలిసిన వ్యక్తి

“.....ఇది కర్ణాటకము, ఇది యాంగ్లేజీ మని యితర ప్రాంత
మలమింద కాడిచెట్టలు భావభిమానము గానెరుదు. తన
సంస్కృతిని ఎంత వితర సంస్కృతులను గౌరవించుట కార్యము
గా ని యితర సంస్కృతులను రూపుమాపి తన సంస్కృతిని నెల
కొల్పి ప్రయత్నించుట పిచ్చితనము. నీనును విధాలను గానించుట
యందు భావభిమానము లేదు. నీల నెలకొనించుటయందు
భావభిమానము లేదు. ఇతర భావల రూపుమాపుటయందు భావభి
మానము లేదు. అంగ్లేజీ రాటకు లీపిచ్చితనమునకు లోబడిక పున్య
కాలమవలె బరహుర ప్రాంతి తెలంగా, యుద్ధభావభిమానానికి,
నడయ ప్రాంత భావభిమానమునకు దోహదమగు గాక. అంగ్లేజీ సా
త్వికపరివర్తన, కర్ణాటక సాహిత్య పరివర్తన చేతనే దీనిని కృషిచేసిన
కాంగ్రెస్ రాటకులం నందు పరివర్తన మొనర్చు మంకరించి సాహర
మేర్చుకు నని నాన్యధావిశ్వాసము. నామోదిన సంకేతమున నేనిది
నరకు నాకన్య పరివర్తన కీర్తయించింది. ఇచ్చిడు నాన్యధావిశ్వాస
దరకుల మనవి చేయుట కవకాశము గల్గించినందుకు నేనిపదవర్త
నానికి నా... పండితుల అర్పించుచున్నాను”

అమలాపురం అడివల రివ్యూయర్స్ కు టి. హెచ్. ఎం. నర
కయ్య ఎం. పి. వి. ఎల్. గానా ఇటీవల అమలాపురంలో జరిగిన
అంగ్లేజీ సాహిత్య పరివర్తన కీర్తనలలో అంగ్లేజీ రాటకు వ్యాఖ్య
పరివర్తనంబంధాన్ని గురించి మాట్లాడుతూ యిలా ముగించారు.
చాలా సంతోషం.

అయితే: ఇప్పుడు, కర్ణాటకులు, మొనూరరాజ్యంలోనూ,
బల్లారి ప్రాంతంలోనూ ఇతర ముఖ్యంగా అంగ్లేజీ సాహిత్యం కన
పడుతూ వున్న చిత్రకృతిని మనము వుండునా సహాకయ్యగా
లెలా చెప్పా దీని మీదు భావించవచ్చునా?

మా తెనుగువారి ఇతర భావలను చేటిది పండించడంలేదు. తె
యింగ్లీషువ్యాపకముతో కొందరు, నడమంగ్రెజు పొందీకొన్న
తోట నేలలూ తెనుగువారు తమ భాషనే అగణనాత్మకంబు
గాను. జలాలుక జలా లితిగులు మానీను నాకమించుకుంటూ
వున్నా మా తెనుగువారు మాట్లాడడం లేదు.

తెనా, కర్ణాటక మా తెనుగువారి లీకంగా దండె
కున్నారు. నిజంగా, మా తెనుగువారు, తెలుగు తెలుగు పరి అయిన
కార్యక్రమం అవలంబించివుంటే అంగ్లేజీ మా, కర్ణాటకులూ కొన్ని
యంగాలకాక సామరస్యం అనేది వుండదు.

కర్ణాటక సాహిత్య పరివర్తన కేం ప్రిస్తోందో మీ ముందుగా
కాని, అంగ్లేజీ సాహిత్య పరివర్తన గురించి సహాకయ్యగా లెలా
అభిప్రాయపడం కాగా లేదు.

సహాకయ్యగా కన్యకుల దండయాత్రను నిలపగలిగి
కన్యభావకు గౌరవపరివర్తన విలిపనా రవ్వుతారు.

కన్నప్పి తున్నవారి కందరి కవచదే విషయం యిది.
ధూకంపం వచ్చింది. వీహలు అంతా వానాధిభక్తులూ అయి

అలాగే, దక్షిణదేశంలో హిందీప్రచారవారం వచ్చింది. దేశ
వలమిద యిది ప్రాదీకల పద్ధాయి.

* * * * *

తొంగమ్మకి దూరంగా వుండే—చానిమీద కాపాల కూడా
పించే వర్. శివస్వామయ్యగారు, వర్. మోచర్ల రామచం
రావుపంతులుగారు కూడా హిందీవల్లలో వుండేరు. దక్షిణ
దక్షిణప్రచారకపథివారి వ్రుపదేశంతో యిన్నాళ్ళి వీరికి జ్ఞానస్వా
మింది. సంతోషం.

తొంగమ్మయొక్క ప్రముఖకర్తవ్యకమంవల దేశానికి వస్తుంటే;
లాభం లేదని యిప్పుటికి వీరికి నిశ్చయమే. అయితే నేటికి తమ
కంవలకూడా లాభం లేదని వీరికి తెలిసినప్పటి నట్టుంది. ఇప్పుడు
అక్కడ వీరికి హిందీవల్ల వాగిరింది. దీనితో యిది వీరు స్వ
యం పొందెను. దేశానికి మోక్షం కలిగిస్తారు.

* * * * *

వీరికి తెనుగుపత్రిక అక్బరలే దని, హిందీపత్రికలే కావాలని
యింది చెప్పిన మహానుభావులు దావూరు పట్టాభి నీతారామ
గారు. ఈహిందీప్రచారవారిలో వీరికి కలిగిన వ్రుత్తావం
నిరంతరము అయివస్తున్నది మమద్రావి వేవా కలగదు.

కొత్తదేశభాష అన్నియు ప్రాచీనజన్మము అగుటచే హిందీ
ప్రత్యేకముగా అర్థవంతమనీన యవసరము వారి కంతగా
కావదు శివస్వామయ్యగారు; కాని వ్రుత్తరచేయు అధికంగా
వ్రుత్తి బొంబాయి (మొబైటి) తొంగమ్మలోనే, దావూరుగారికి,
హిందీలో ప్రారంభమైన తమ వాక్రచానాన్ని యింగీషులోకి
వ్రుచ్చి దివ్యకోశమనీనబిచ్చింది. ఈ అవస్థ వారి కక్కడితో వ్రుత్తి
కొలేదు. పెట్టెయి అలా వ లేదని వ్రాసాడు తొంగమ్మ భవనంలో
మాట్లాడుతూ దావూరుగారు, “దక్షిణదేశంలో హిందీవ్రుత్తం వర్ణ
వాలింకా వ్రుత్తి” అని ముదిసిపోయారు; కాని అవధిలో కూడా
వాటి హిందీలో మాట్లాడడం ముచ్చట తీసుకోవడానికి వీలు లేకపో
యింది. అవకాశపు అంతిలోనూ హిందీ తెలిసినవారు ముగ్గురే
త్రవ్వరు. వారేవా హిందూస్థానీ అయివుంటారు. ఇందులోనూ
వీరినెం యేమి టంట్? హిందీలో మాట్లాడానికి వీలు లేదని వ్రు
చ్చగా తెలిసినవారే, దావూరుగారు, “దక్షిణదేశంలో హిందీవ్రుత్తి
ని వర్ణవాలింకా వ్రుత్తి”దని చాలా చలనాగా అన్నాడు.

“హిందీ బాలియభాష కావాలని మొదట చెప్పింది గాంధీ
గారు కాదు. తమిళనాడుకు దైవ వి. కృష్ణస్వామి అయ్యగారు
మొట్టమొదట దీనికి విత్తనం వేసినవారు. పరాయివా దైవ గాంధీ
గారు చెప్పినమాట కొడిది. కొబ్బటి మీరంతా తప్పుకుండా హిందీ
నెయ్యకాలి” అన్నాడు దావూరుగారు. ఇంత రివెర్సి చేసి తమ

ప్రాచీనవాక్రభాషాంశాలు తెలిసినందుకు తమిళులు దావూరుగారికి
చాలా కృతజ్ఞత చూపవలసివుంది; అయితే హిందీ నేర్పుకో
మని తమిళులకు కృష్ణస్వామి అయ్యగారు చెన్నారేమో కాని
తమ తెనుగువాటికి శివదేశించినవారు మాత్రం “పరాయివాదెన”
గాంధీగారే. దీన్ని జటిలంబులు హిందీ నేర్పుకోవలసిన చనిలే
దని గ్రహించుకున్నారా దావూరుగారు?

మరిన్ని, దావూరుగారు, వర్. రామచంద్రరావుపంతులుగారు అ
భ్యుత్థరి కింద గోఖలేకర్తవంశం జరిగిన హిందీసప్తాహమకోశ్చిన
వభక్త సంతోషం వంపుతూ “అన్నిటికీ మేమి నాని, తుదకు వర్. మో
చర్ల రామచంద్రరావుగారు, వర్. పి. ఎస్. శివస్వామిఅయ్యర్,
డి. బి. పి. రామస్వామిమొదలియార గార్లవంటి పెద్దమనుష్యుల
పానుభూతిని బడయాల మాత్రము హిందీప్రచారపథివారు ఘనకా
ర్త్య మొనరించి రనియే చెప్పునలెను.....ఇలాంటి ప్రముఖులు చూ
పెట్టిన నిదర్శనము తక్కినవా రందరకు అదర్శముగా యుండగల
దని నమ్ముచున్నాను వచ్చే సంవత్సరము మరియ యీ యుత్సవము
లు జరిగేలోపుగా ఈ పెద్దలు బాలియభాషాభిజ్ఞ మలకుచుకొని,
నాలుగుముక్కులు హిందీలోనే ఉపవృత్తించినందుకొర రని కూడా
అశించుచున్నా” నన్నాడు. దావూరుగారు హిందీలో గొప్ప పండి
తులు. వధిలో వ్రుత్తవారు “మోహిందీ మా కరం కొవడం లేదం
దోయ్” అని గోపెట్టెటంతి ప్రాధంగా మాట్లాడగలరు వారు
హిందీలో. అలాంటివారికి హిందీ యేమీ రాని రామచంద్రరావు
పంతులుగారు వగైరాలు మిలకనగా కవచవలె అర్హవ్యం యేం
వుంది? అయితే, తెనుగులో పత్రిక అక్బరలే దని ధంకామీద
చెప్పకొట్టి చెప్పగలిగిన—హిందూస్థానీలా వుండా అని లాభిమీద
ద వేసుకోటు తమకుని సంసరించే—హిందీలో గొప్పకర్త అయిన
తమకి వ్రుత్తరదేశంలోనూ, దక్షిణదేశంలోనూ కూడా హిందీలో
మాట్లాడడాని కవకాళాలు లేకుండా వ్రున్నాయే! ఇక శివస్వామి
అయ్యగారు, రామచంద్రరావుపంతులుగారు ఎక్కడ మాట్లా
డడానికి హిందీ నేర్పుకోవడం? ఈ సంగతి అలాగింది చే దావూరు
గారు ఈ చెలుకులు విడిచిరా త పెద్దమీదా!

ఇంతే కాకుండా: దావూరుగారు, శివస్వామిఅయ్యర్, రామచం
ద్రరావుపంతులు, రామస్వామిమొదలియారుగార్లకు హిందీ రాకపో
వడం వొక గొప్ప లోటుగా యొ ప్రాచీనులవ్రుత్తగదా; అయితే:
రామచంద్రరావుపంతులుగారు తెనుగులో మాట్లాడలేరే. వారికి తె
నుగుమీద లేక ముఖా అభిమానం లేదే! రామచంద్రరావుపం
తులుగారి ది లోటు కొదనే కాదు దావూరుగారి వ్రుత్తేం?

* * * * *

ఇంకొక్క విషయం. ఈనెల ౫ క లేదీని, మద్రాసుగోఖలేశా
లలో, హిందీసప్తాహసంవత్సరంలో, దక్షిణభారతహిందీ ప్రచార
పథివారు “మాతృభాషాదినోశ్చినం” అనే పేరితో వొక ప్రహస
నం ప్రదర్శించారు. చాని కధ్యుత్తర వహించిన స్వదేశపత్రిక సుం

పాదముల త్రవ్వనానగాదు, 'శుభం వల్లరా మంత్రాన్య' అంటే యిహో అప్పట్లు 'హిందీభావ' బాగుగా దేశమున దభివృద్ధి చెందినవిట్లునే దేశభావంత ప్రాచుర్యము చెప్పెనని చెప్పారు. ఇప్పటి నిబంధనగానూ, అనందవికటనంపాదములూ కూడా యిందు కనుగుణంగానే చెప్పారు. గెడ్డ సంక్రమణముగానూ, అంధ్రులకు తెలుగు యందు, తరవాతనే హిందీ అని చాలాదృఢంగా చెప్పారు. కాని భారతీయపాదముల గన్పడక ముఖ్యము యింపంతులుగాదు మాత్రం హిందీప్రచారము కార్యక్రమం దక్షిణ దేశభావంత—మఖ్యంగా తెలుగుభావంత ఎంత అవకాశం—విశా

కం కలిగిపోతో వివరంగా—నిశ్చయముగా—విశదపరిచి దక్షిణ భారతహిందీప్రచారకవర్తనానికి దక్షిణదేశభావమున గల నవతరలిప్రేమకు అమూల్యంగా మెలిపివేసారు.

అయితే: అందరికీ కంటే, మేము, దాద్రు పట్టాభి నీరారాదు య్యపంతులుగారికి చెప్పగా కృతజ్ఞత ప్రకటిస్తున్నాం. ఏమంటే! హనుమీన దాద్రుగారి హిందీవ్యాఖ్యానములనే తెలుగువారికి ఎప్పటికీనా హిందీమీద ఎక్కువ ప్రముఖ్యం కలిగే అవకాశాలు చాలా వున్నాయి.

సంపాదకుడు

సిద్ధనాగార్జునుడు

నాగార్జునుడు మిక్కిలి ప్రసిద్ధి కలిగిన రచనకర్త. అదిని ప్రాచ్యులుగా జన్మించి పిమ్మట తాద్రమతము నవలించెను. ఈతడు బోధనకర్తకర్తానమున ఉపదేశించు వట్టి మతబోధకులలో నగ్రహముగా పరిగణింపబడెను. అట్టి తత్వమున బోధించు పాక కాలము తిట్లుదేశముల ననేకములకు స్థాపించెను. ప్రస్తుతము వీరార అని పిలువబడు విద్యుద్ధేశము ఈతని జన్మస్థాన మని పాశ్చాత్యుల అను నదియు వ్రాసియున్నాడు. మదరాసు రాజధానిలో మతరభాగ మంబు కలిగి దేశమున పరిపాలించిన అంధ్రవంశపు రాజులలో చేసిన భారవాహనుని రాజ్యమునందు అనురాగదీక్షాపము నాగార్జునుడు నిర్మించెను. ఈతడు కృష్ణానదీతీర ముందు త్రవ్వకపు కొండలలోని చిరకాలము తప మాచరించెను. ఈతడు కరహుని వద్ద విద్య నభ్యసించి భోజనపు డెను మహారాజును తాద్రమతాంతలంబునగా నోనెచ్చెను. కవిత్వ ముందు కేవలంక మంయను శైర్వనాస్త్ర మంయను అధిక మైన ప్రవీణతకు గాంచెను. అత్యధిపు డెనువాడు ఈతని ప్రవీణత్యుడు.

మహాశక్తియు చెవాభాషలోనికి పరివర్తన మొనరించిన ఇతని పీఠయాంధ్రీత్రమును బట్టి ఇతడు క్రీస్తుశకంక కం సంవత్సరమునా జీవించి తెలియుచున్నది. ఈతడు తాద్రుని నిర్వాణానంతరము కం సంవత్సరములకు సన సిద్ధమాహాత్మ్యముచే జీవించి యున్నట్లు ప్రతీతి కలదు. తిలెటిదేశపు తాద్రమతిగ్రంథములను బట్టి మాడగా నాగార్జునుడు దక్షిణదేశమున సంపార మొనరించి ఒరిస్సాదేశపు రాజైన ముంక డెను వానిని తాద్రమతమునకు మార్చినట్లు తెలియుచున్నది.

నాగార్జునుడు రసవాదమునందు ప్రాధు డని భారతదేశమున ఇం

దును ఎరిగి యున్నాడు. రచనకర్తనుచున్నాగ్రంథకర్త యగు రసవాగ్జులుకు ప్రారంభమున నాగార్జునుని మురించి యున్నాడు. అట్లే చక్రవర్తిలోను రసేంద్రునితామజిలోను మురిపాతము లున్నవి. డల్లాజాచార్యుడు కూడా నిబంధనగ్రహమునందు నాగార్జునుని ఇట్లు మురియించెను.

శ్రీ. యశ్చ యశ్చ పరీక్షే నియోగ స్తత తత్రైక ప్రతిపంపుర్య నూత్రం బౌతవ్య మితి: ప్రతిపంపుర్య పీన నాగార్జున ఏన (నిబంధనగ్రహము)

సిద్ధనాగార్జునుడు ౧. లోహకాస్త్రము ౨. రసరత్నాకరము. 3. కక్షేపుటకంక్రము, ఆమ గ్రంథములను రచియించెను.

ఇచ్చట నిత్యవాధుడు రచియించిన రసరత్నాకరము గాక నాగార్జునుడు రసరత్నాకర మను పేరుతో నొక రసవాదకాస్త్రము రచియించినట్లు తెలుపబడినది. కక్షేపుట మను గ్రంథము న్యదేశి ముతగ కాలితిమిలమీద వ్రాయబడిన అమునిగ్రంథము. దీనియందు ఒక పత్రములు కలవు. నాగార్జునములలో నున్నది. గూంకలో కములు కలవు. ఇందు భేదరత్నము అదృశ్యకరము మున్నగు రస విద్యలు వర్ణింపబడియున్నవి. ఈ గ్రంథమునందు అత్యాసాంతమున ఇట్లున్నది.

శ్రీ. త్రీర్వనాగార్జున విరచిత సిద్ధనామంధార పర్యాయోగక్షుప్త టాభిభో ముత్రేనానవకంకండాదివిషయక స్త్రోత్రక నిబంధ విశేషః

తైగ్రంథములే గాక నాగార్జునుడు అరోగ్యమంజరి, యోగసారము, రసేంద్రముగ్రంథము. రతికాస్త్రము రసకచ్చువులు, సిద్ధనాగార్జునీయము, అను గ్రంథములను రచియించెను.

— చిట్టి నారాయణమూర్తి

కాశీ కృష్ణాచార్యులవారి సన్నిధికి—

అవధాని శిరోమణి! అనేక సమస్యలములు.

యుక్తావధాని కాశీకవచముల యాంధ్రసాహిత్య పరివర్తితముల
“యాంధ్రసాహిత్య పరివర్తితముల వారి శాస్త్రములు” దృఢమైన
వహించి తామునుగల ప్రారంభోపన్యాసములు జనులకాశీవాసుల
గొప్ప సంకేతములు వ్రాసినవి. అవధాని నిత్యభాగ్యం
లునం గనబడినట్లొంది. శిష్యవాక్యములు బుద్ధి తాము నాడునమా
సంబంధం పీఠముగార.

౧. “అవధాని ప్రారంభోపన్యాసము వాగ్దేవతల ముగించుకొని
నేనెట్టివాడనో కొంతమంది తెప్పించి కన్నీటి కా”దని చెప్ప
తుం దా యొక సీమవర్ణము నువహించిరి. అందుకే దను
యూతుం, లేక, తను పొందితి విశేషముం, దను యొక్కర్యకార
ణమును కృష్ణులను నున్నయి. అయిన నమలాత్మరప్రారంభోపన్యాసము
తను కవరితము కొనమిం గాని. తను రమలాత్మర ప్రారంభోపన్యాసము
లున కవరితము కొనమిం గాని. తను పద్మం బయ్యెద నెంత మాత్రం
లైన నతులకొనినదియ! ఇదియుంగాక: “నేనెట్టివాడనో కొంత
మంది తెప్పించి కన్నీటి కా”దని చెప్పెద కా”దనవలెనా, “చెప్పకొనక
కన్నీటి కా”దనవలెనా?

౨. వివరముల మాత్రమేనటం దా మయుగభేదము వారి శాస్త్ర
మను యొక్కతను ననర్థం మని ప్రతిపాదించుచు నొకందు
లొకంబు నువహించి యిందు “కవిత్వం వ్యాసలక్ష్మీ ముత్యం”
యని నెలవిచ్చియున్నాడు; కాని యాశ్చర్యంబున మాత్రముననే
గల సీమవర్ణమున (తమకుంకల) “భాగ్యము, దివికాంక్షవాగ్దేవ
గృహ్యములకుంకల నుభయభేదమున నహోదరకవిత్వం”మని మామయున్న
వాడు. అయిన నియుగభేదమునం దెట్టిది నిష్కరము?

౩. “దీనిచేత నామయుగభేదము ముగించవలెనా. తను
వంటి బహుమత్యములకుంకల దర్శనలాభేదము నన్ని కార్యమునకుంకల
బుద్ధివంతి దని విన్నవించు కొనమంటిని” — “విన్నవించుకొ
నుచు = ఉంటిని” ఇట్టిది యనవర్తనభూతము కాదే? “విన్న
వించుకొనుచున్నవాడ” ననవలయుం గాదా?

౪. నేటికినవిద్య వాసుల సంకల్పముల క్రిందట నియాంధ్ర
సాహిత్య పరివర్తిత చెప్పవలెనా మన వావిధివిధి యెట్టి దనకం,
జక్కని యెట్టిదని గాంచి యెన్నియో భాషావివక్షముల అగు
వర్ణముల గ్రంథములనునకల ప్రకటింప యాంధ్రవాక్యాయమునకు
వర్ణములైన యాంధ్రులై గాక తదితరులయొక్కయు నన్ననకుం
కాత్ర మైన దనుటకు సంకల్పము లేదు. ఈపులిక యావిధివిధి
కాడె! గ్రామ్యభాషలోనే గ్రంథములు వ్రాయవలయు ననెడి
వాద మొందు మన యాంధ్రదేశమున మొలకెత్తినది. దానిం బ్రతిఘ
టించుటకే యాపులిక బుద్ధివర్తితల ననుటకు నందియను లేదు” —
ఈబుద్ధివర్తితల యాంధ్రసాహిత్యపరివర్తిత, యాంధ్రసాహిత్య

పరివర్తితమే! మఱియుం, బయల జూపబడిన తను వాగ్దేవ
ములలో “వర్ణములైన యాంధ్రులై గాక తదితరులయొక్కయు”
నన్ననకుంకల మనవ్యయముల సక్కుంకలం గుమనవడినయిదయ! ?
౫. “కాని గ్రాంథికభాష యాపరివర్తితమైన జక్కని పెంపు
నొందింపబడుచున్న నుభయభేదమున వాంధ్రులొకమున నెందరి
జన్మగ్రంథములైన వర్ణములైన బుద్ధులనున్నా నొక పరివర్తితలైనయిదయ!
నట్టి గ్రాంథికభాష ప్రయోగం యొక్క సంఖ్య పెంపు నొందుచు
న్నట్లు నాకు గోచరించుట లేదు” — ఈవాగ్దేవము దను పొందిత్యం
లునకుం దగియును వంత సక్కుంకలం ద్రాధంబుగ నున్నయిదయ!

గర్వతనములు ఇటుల నొక్కందుడు
నేరంద్రులం లేదు దిక్షామయ

గ్రంథస్వీకారము

అంధ్రదేశము *

ఇది యొక నవల, కర్త, కర పాలెము, కృష్ణారావుగారు. అంధ్రవిశ్వ
కళా పరివర్తితమై పోటీపట్టిన నిలిది యొడిపియిన కాటిలో నిది
యొకటి. గ్రంథకర్త గాక కృష్ణాయముగ అచ్చుమొందిచ్చిటిందినాడు
పరివర్తితము దీనికి విజయవల్లము నివృత్తుంకులలో మందివించి
చేసి నాడు. పరివర్తితము రాంధ్రసాంఘిక జీవన పరిచింబును కొనక
వనగా, గ్రంథకర్త గాను రాజకీయమును రీతికొని వాగ్దేవతలను
నిందు వర్ణించినాడు. ఇదిగాక: భాషలో సారగ్రము లేదు. కథలో
పరిణతి లేదు. కథమున చాతుర్యము చాలదు. రాజకీయ నిరసిం
చుట రిచ్చ ప్రతివాదులనున్నా వాడుకనిలో కలిగింది విశిష్ట
యేమియు లేదు. కథ సాంఘికము కాకపోవుటవలన కథావాదు
కుని చెలితి ప్రవర్తితమునకు, మిక్కిలు చేసికొనిన విరింతు వివా
హమును ఇందు అమృతలేదు. ప్రత్యేకముగ ఆధారములలో నెన
వలలక్షణము లెంతమాత్రమున గనంబులు లేదు. గురువీరుడు
కలెక్కరభార్య వాగ్దేవతల రెన కథా వాదుని మననభావ
దుగా భావింబులుము, భర్తచేత గౌరవము చెప్పుచుంబులు గ్రంథ
కర్త గారు ఇంకను చచ్చుకొనకలె ననియు, ప్రపంచపరివర్తితమునకు
విశ్వకర్మలక్షణము చేసికొనిన ననియు చాల క్షుణ్ణముగా చాటు
చున్నవి. మద్రాసున ప్రచురింప నామమున దివ్యాంబున మను నొష
ధమును వ్యాసారవరలొక పెట్టి నుత్తరే అంధ్రమున కొక దిన
పులికను, మానవత్వము ప్రారంభించి దేశము నుద్ధరించుట—ఇది
ఈపులిక భర్త యొక విశ్వవాద. దేశోద్ధారక, కాశీవాసుని
వాగ్దేవరాయలపంతులుగారి జీవితమును స్ఫురింపజేయుచున్నది.
విశేష మేమన? వాగ్దేవరాయలపంతులుగారు అమృతాంశమునకు
సారితముగ కనిపెట్టినారు. ఈనవలలోని నామమును భార్య కని
పెట్టిన దివ్యాంబునమున బలాయన పెట్టినాడు. ఇంకే.

౩౦౦ పేజీలకు తక్కువగానున్న ఈనవలకు గూడ జల పేర్లు
గూడ అక్షేపారముగనే యున్నవి.

మొదటమొదటి విది రైల్వేలొకచులలో మారెను. చేరదగినది
౯౩, ౮.

* ఇది రెండుభాగాలు. ఒక్కొక్క భాగం నెం-౧౮౮-౮
కావలసినవాడు మాత్రమే పాఠ్యంబుల, చిరాల. గుంటూరుజిల్లా
అని రామకృష్ణుని.

వనంతకుసుమాకరము

మధుమేహము, అతిమూత్రము, రాసకురుపులు, శుక్రక్షయము, శుక్రనష్టము, బలహీనత, చిరకాలపు కైలకగుండు, ముఖవ్యాధులు తీర్చించుటకై కలుగు సకలమూత్రసాశ్వతాధులకు ప్రసిద్ధమైన రాశావధము, తులము రు 30-0-0.

సిద్ధమకరధ్వజము

ఇందు బంగారు కలదు. పూచీ యిచ్చెదము.

జగత్ప్రసిద్ధమగు బలవర్ధకావధము, రక్తక్షయము, వీర్యహీనము, కృష్ణమూత్రము, క్షయ, శ్వాసకౌశల్యము, నరముల బలహీనత, కడుమ రాగములు, మొదలగువానికి దివ్యావధము.

తులము 34-0-0. 60 మాత్రలు రు 10-0-0

విశాత్తరవృద్ధి మహాలక్ష్మీ విలాసరసము

చ్యవనప్రాశము

క్షయరోగులకు అమృతోపమానములగు దివ్యావధములు

చిరకాలము క్షయవ్యాధితే వీడింపబడుచు కల్పావశేషముగ ముండువారలకు మారినయోజనమును ఆరోగ్యమును కలిగించును. క్షయ శ్వాసకౌశల్యము తిబ్బునము కఫముతో కలసి రక్తముపడుట, రక్తహీనత, శరీరకృశ్యము, హృదయదార్పణము దీర్ఘకాలము మండి కాంచు మొదలగునవి మొదలగునవి జయించును. బలము, తాంకి శుక్రమును నిర్మియించును.

రెండుకావధములు కలిపినవింపవలెను.

నెలకు రు 18-12-0.

స్వర్ణత్రవ్యాదరసము

చిరకాలాక్షరములకు మంచిది. కడుపుబ్బరము, శూల, గుల్మము, యక్షింత్రీహ వృద్ధులు మొదలగునవి జయించును. బలవర్ధకము. తులము రు 4-0-0.

చిరునామా:—వేంకటేశ్వర ఆయుర్వేదనిలయము

పాదాభీము:—చింతలాన, అమరావతిపట్టణం, తూర్పుగోదావరిజిల్లా

ప్రాంతము:—1. కాకినాడ, 2. రాజమండ్రి, 3. పెద్దాపురం, 4. అనాపల్లి, 5. విశాఖపట్టణం, 6. ఏలూరు, 7. అమలాపురం, 8. శుని, 9. రాసచంద్రపురం.

విలాస ప్రాంతంలో దిక్పతులు

పై ద్యవిద్యాన్ కూచిపట్ల వెంకటేశ్వరుగారు.

పుట్టుమచ్చలు

పుట్టుమచ్చల గుణతత్వాలు సహేతుకాలుగా చర్చింపబడ్డాయి యీ పుస్తకంలో. ఈ పుస్తకం చదివి ఇందలి వివిధాంశములను అందరునూ గ్రహించుట మంచిది. ఇందులో విశేషాంశము లెన్నియో గలవు.

నెల రు. 1-0-0 మాత్రమే

కొలదిప్రతులే ఉన్నవి. త్వరగా ఆర్డర్లు పంపండి.

చేయి

ఇదియొక అద్భుత సామ్యుద్రిక గ్రంథము. సామ్యుద్రికమున సమ్యక్మున్న వారును లేనివారునుకూడ దీనిని చదివి గ్రహించవలసిన అనేకములయిన అంశము లిందు పొందుపరుపబడినవి. చదివి లాభమందవలసిన గ్రంథము.

గ్రంథకర్త పూడిపెద్ది వెంకటరావు

నెల రు. 1-0-0 మాత్రమే

హస్తనిర్మాణం

ఇదియొక ఉత్తమమయిన సామ్యుద్రిక గ్రంథము. దీనిలో హస్తనిర్మాణమునగల విశేషములు, వ్రేళ్లు, వ్రేలి కణుపులు, వ్రేలి మడుపులు, గోళ్లు, హస్తమండలములు, వాని అధిష్ఠానగ్రహములును, వానివాని తత్వములును, గుణములు, ఫలితములు మున్నగునన్నియో ఇందు విపులముగ చెప్పబడినవి. చదివి చూడండి.

నెల రు. 1-0-0 మాత్రమే

ఈ మూడు పుస్తకములును ఒకేసారి తెప్పించు కొనుకానికి తపాలాఛార్జి లేదు.

For Copies Apply to:—

Pudipeddi Venkata Rao,

Palmist & Occultist

VIZINAGARAM CITY.

B. N. RY.

ఈ గ్రంథములు రాజమండ్రిలో కలాభివర్ధనపరిషత్తులోను దొరకును.

న ర స్వ తీ గ్రంథ మం డ లి

కంఠంవారి పత్రమువిధి

రాజమహేంద్రవరము

నవలలు—నవరసభరితములగు నవలలు—ముచ్చటగూర్చు బొమ్మలతో—ముద్దలొలుకు శ్యాలితో బయిండుతో—రెండుమానముల కొక్క చక్కని నవల, నడుమ నడుమ చిన్నచిన్న అనుబంధగ్రంథములు వెలువడుచుండును. చందాదారులకు ప్రవేశరుసుము రు 0-4-0 చందాదారులు ఒకేసారి రు 7-8-0 ను ముందుగా పంపి నచో వరుసగా ఆరుపుస్తకములు అనేకవిస్తర్లు పార్శ్వలుగా పంపుదుము.

ఇంతవరకు వెలువడిన గ్రంథములు

11 ప్రేమనుందరి	1 8 0	25 కుంకుమభరణి	1 8 0	37 అంతఃపురము 1 భా.	1 8 0
12 చోరశిఖామణి	1 8 0	26 బాగిలము	1 8 0	38 అంతఃపురము 2 భా.	1 8 0
13 లక్ష్మీప్రసాదము	1 8 0	27 మొగలాయాదర్శారు		39 అగ్రహారము	1 8 0
14 హత్యారహస్యము	1 8 0	(2 వ భాగము)	1 8 0	40 ఛిన్నహస్తము 1 భా.	1 8 0
15 షాస్త్ర (1 భాగము)	1 8 0	28 నరనర్తి	1 8 0	41 ఛిన్నహస్తము 2 భా.	1 8 0
16 షాస్త్ర (2 వ భాగము)	1 8 0	29 అనందాభాయి	1 8 0	42 కంకణరహస్యము	1 8 0
17 కుముద్వరి	1 8 0	30 హత్యాన్వేషణము	1 8 0	43 నంజివి 1 భా.	1 8 0
18 చిన్న కోడలు	1 8 0	31 మొగలాయాదర్శారు		44 నంజివి 2 భా.	1 8 0
19 రహస్యభేదనము	1 8 0	(3 వ భాగము)	1 8 0	45 ప్రజరాణి	1 8 0
20 సింహగడము	1 8 0	32 గంగ	1 8 0	46 హత్యాభ్రమ	1 8 0
21 మణిహారము	1 8 0	33 మొగలాయాదర్శారు		47 శాశిఖండము	1 8 0
22 మొగలాయాదర్శారు		(4 వ భాగము)	1 8 0	48 నేపాకముము 1 భా.	1 8 0
(1 వ భాగము)	1 8 0	34 కొమేనూరు	1 8 0	49 నేపాకముము 2 భా.	1 8 0
23 ఘటనాచక్రము	1 8 0	35 అటీనమజేలా	1 8 0	50 దానీకన్య	1 8 0
24 రాజనుందరి	1 8 0	36 అపరిచిత	1 8 0		

అ ను బంధములు

1 మృత్యురంగిణి	0 12 0	9 యమునాబాయి	1 0 0	16 మాధవి	1 0 0
2 అభాగిని	0 12 0	10 శ్యామల	1 0 0	17 లలిత	1 0 0
3 ఛద్దనేమి	0 12 0	11 కాంతంకథలు		18 పెండ్లిదండ	1 0 0
4 విదురుని యువ		(చిన్నకథలు)	1 0 0	19 కథావళి	1 0 0
దేశములు	1 0 0	12 కాలనర్పి	1 0 0	20 నాలుగుకథలు	1 0 0
5 కాంచనమాల	1 0 0	13 భారతకథాసారం	1 0 0	21 నీలివజ్రాధిక	1 0 0
6 సీమంతిని	1 0 0	14 కథాకల్పవల్లి		22 ఆదర్శము 1 భా.	0 12 0
7 నుకీల	1 0 0	(చిన్నకథలు)	1 0 0	23 ఉదయకుడు	0 12 0
8 కళింగ	1 0 0	15 అరక్షణియ	1 0 0	24 భేతాళకథలు	0 12 0

నాటకములు

1 మార్కండేయ	0 12 0	4 వరమాల	1 0 0	8 చంద్రగుప్త	1 0 0
2 అహల్యాకావ		5 మోహనాను	1 0 0	9 దంపతులు	1 0 0
విమోచనము	0 12 0	6 నూరచము	1 0 0	10 విజయవిజయం	1 0 0
3 వివాహరతనము	1 0 0	7 దుర్గాదాసు	1 0 0	11 భక్తకుచేల	1 0 0

వరస్థలీ పాకెట్ డిక్షనరీ యొక్క ఒక నమూనా పుట :-

GARMENT

312

GATE

Garment-గ. దుస్తులలోని ఏదైనా వస్తువు, బట్ట
 Garner-గ. భాగ్యము నిలవ పోయిన కొలు; బ. క. నిలవ పోయిన, ముడిపెట్టు
 Garnet-గ. కెంతుంటిగాఢ రంగు
 Garnish-బ. క. అలంకరించు; గ. అలంకారము; also గ.
 Garnishment
 Garret-గ. మిదగది
 Garreteer-గ. మిదగదిలో వసించువాడు
 Garrison-గ. కొటలో నుండు రక్షణసేన; బ. క. రక్షణ సేనకుడు
 Garrote (-tte)-గ. ఊకపిడికి చంపువది; ఇట్టి పదతిత్తు వాడిన స్వయంబుకత్తుమరణ తీక్ష; బ. క. ఊకపిడికి చంపు గొంతుక పిడికి పోయినవాడు
 Garrulous-adj. అధిక ప్రసంగియైన
 Garter-గ. పేదోడు దిక్కారకుండు నుంచెడు వాదా; బ. క. ఇట్టి వాదాతోట
 Gas-గ. వాయువు; వట్టికబురు దాణుమాటలు, గప్పాలు; బ. క. వాయువునుసమకూర్పు; విడవాయువును వదిలివంపు;

బ. క. వట్టికబురు లేక దాణులు చెప్ప
 Gaselier-గ. పలుకెత్తు కొమ్మలగలిగి వేలాడునట్టి దీపము
 Gaseous-adj. వాయురూపమున నున్న
 Gash-బ. క. లోతుకొయ్య; గ. లోతుక తెగిన పొడవైన గాయము
 Gas-light-గ. వాయు నవాయమున వెలిగెడు కాంతిక దీపము
 Gasp-బ. క. ఊపిరి తీయుటకు నోరు తెలుచు; గ. ఎగతీర్పు
 Gasping-adj. ఎగతీర్చుచున్న; గ. ఎగతీరి
 Gassy-adj. వాయు పూర్వమైన; వాయువువంటి
 Gastric-adj. కడుపు సంబంధము; Gastric juice కీర్ణద్రవము; జఠరద్రవము
 Gastrology-గ. పాకాశ్రమము, hence Gastrologist & Gastrologer గ.
 Gastronomy-గ. దునుతి తెలిగించుకాశ్రమము; తిండి పోగుతనము
 Gate-గ. బహిర్ద్వారము;

వరస్థలీ ఇంగ్లీషు-తెలుగు పాకెట్ డిక్షనరీ గ్రంథకాగితము—66కే పేజీలు నమూనా 17000

ఇంగ్లీషు పదములకు నులభముగు తెలుగు అర్థములు—బాలకారిక లకు మిక్కిలి యుపయోగము. చక్కని కాల్గ్రాఫీ వైండు. తెలుగు ప్రతి 1 కే 1-8-0

Saraswathi English-Telugu POCKET DICTIONARY.

వరస్థలీ పవర్ ప్రెస్, రాజమండ్రి.

వస్తుగుణ ప్రకాశిక

అచ్చులొనున్నది!

మంచి గ్రంథకాగితము! సొగసైన కాల్గ్రాఫీ వైండు!!

వరస్థలీ పవర్ ప్రెస్ వారి ప్రచురణము, రాజమండ్రి. పుస్తకములో వస్తుగుణ ప్రకాశముగల పేజీలు 1000 పైగా నుండును. తెలుగు ప్రతి 1 కే 5-0-0

ఇది నమస్తద్రవ్యగుణములను అసందిగ్ధముగ తెలియజేయు అపూర్వగ్రంథ రాజము. ఆంధ్రవైద్యలోకమునకు, వైద్యే తరులకును మిక్కిలి యుపయోగకర మగునట్లు బ్రహ్మాశ్రీ ఆయుర్వేదభూషణ భిషగ్వర పండిత పిటూరి వాసుదేవ కాశ్రి, ఏ. యం. ఏ. సి. గారిచే వ్రాయబడినది. ఇందు సందిగ్ధద్రవ్యములన్నియు నిర్ధారణ చేయబడి ప్రచురింపబడినవి. సూత్రపరిశోధితద్రవ్యములు చేర్చబడినవి. వస్తువునందలి రసవీర్యవిపాక ప్రభావములను గుణములను విడదీసి వస్తు ప్రాధాన్యము నిరూపింపబడినది.

చిత్రమూలము:—చిత్రక - అగ్ని - Plum-
bago zeylanica. ఎట్టని చిత్రమూలము—
Plumbago Rosea.

ఇది రమారమి 2 గజముల
వ్యూహము యెత్తువరకును జేయగును. ఇది
క్షుభజాతిలోనిది. దీని కాండ
ము సావుగా నుండును. ఆకులు చిన్నతమలపాకు
లను బోలి యుండును. వానికంటె కొంచెముగం
ద్రముగా నుండును. ఆకులు విడివిడిగా నుండును.
దీని కు త్రోణువంటి జెన్నులు బయలుదేరును.
నక్కిరికాయలవలె నవి బట్టలకు వట్టుకొనును. వేరు
పొడవుగను చిదుగగొట్టిన పనుపురంగుగను యుం
డును. దీనిలో ఎరువు, తెలుపు, పసుపుపచ్చరంగుల
భేదముతో మూడు జాతులు కలవు. పూవుల రం
గులబట్టియు, కాండముయొక్క వల్లముగ రంగును
బట్టియు జాతిని నిర్ణయించుకొనవలయును. దీని
యితరాంగములకంటె వేరునక్షేపక స్వయముకలదు.

దీనివేరు మిక్కిలి కారపురుది
గుణములు కలది. వేడిచేయు వ్యభావము
కలది. విపాకమునగూడ కార

పురుదిగనే యుండును. వాతకఫములను పోగొట్టును.
వాతోదరమును, గ్రహణిరోగమును, మూలశంక
లను నిర్మూలించును. పాండురోగమును, త్మయయును
హరించును. క్రిములను, దురదలను పోగొట్టును.
ఎర్రచిత్రమూలమునకును, నల్లచిత్రమూలమున
కున్న యిండుమిండుగ నివియే గుణములుకాని
కొన్ని విశేషగుణములుకూడ కలవు. ఈ రెండును
గూడ రసమును బంధించును. లోహాన్వర్ణకరణము
నందుగూడ వాడుదురు. నల్లచిత్రమూలమునకు
జెండ్లుకలను నల్లపరుచు గుణముకలదు. పాలలో
వేరు వేసిన పాలు నల్లబడుననిగూడ చెప్పదురు.
ముత్రమున నీ రెండును అమూల్యద్రవ్యములు.

ఊబ్బులకు:—చిత్రమూలపు
ప్రయోగములు ఆకులు తరిగి కూరగా
వండపెట్టిన ఊబ్బులు తగ్గు
ను. (వంగవేన, శోధ. చి.)

గ్రహణి:—చిత్రమూలము పెద్దములకలయొక్క
తొరమును వారమురోజులు నైవేద్యమున పిప్పట
చానిది దీని చానిది రెండురెట్లు ఆవునీటిలో కలిపి

వాని ఘృతపాకముగా కాచి నేవించిన జఠరదీ
ప్తిని గలిగించి గ్రహణిరోగమును నివారించును.

మేదోరోగమునకు:—చిత్రమూలముయొక్క వేరు
చూర్ణము తేనెతో నేవించుచు హితభోజనముజ్ఞ
యున్న మేదోరోగములు హరించును. (వంగ
వేన, మేదోధికారమున)

జోడకాలునకు:—చిత్రమూలపు వేరు ముద్దగాని,
జేవదారుగాని లేక రెండును గాని పైన లేప
నముజేసిన గుణకారిగా నుండును.

రసాయనార్థం:—నలుపు యెరుపురంగులు గల
చిత్రమూలములలో దేనిని గాని వేరుతీసి నీడను
యెండించి చూర్ణమును జేసి ఆచూర్ణమును
నేతితోగాని లేక నయ్యి తేనె కలిపిగాని లేక
పాలతోగాని అదియును లేచిచో నీళ్లతోగాని
యొక మానమురోజులు నేవించి హితాన్నాశకు
డగుచో రోగములు లేకుండ నిస్సంకోచముగా
నూరు సంవత్సరములు జీవించును. మంచిమా
నతో తీసుకొనిన దుస్తరమైన వాతములను
గూడ హరించును. గోమూత్రముతో నేవించిన
అపాధ్య కష్టరోగములును, బొలియు నివారణ
మగును. మజ్జికతో త్రాగిన మూలకంఠులు
మొదలగు గుదరోగము లన్నియు హరించును.
(వాగ్భటము 36. అ. ఉ. స్థానము)

మూలకంఠులకు:—చిత్రమూలమును, శొంఠియు
కలిపి నీధుమద్యముతో పానము జేసిన మూల
కంఠులు హరించును. (చరకము)

కఫకాసలకు:—చిత్రమూలపువేరును, తెల్లబొడిద
వేరును బెరుగులను మాత్రమే గ్రహించి నీళ్లతో
నూరి రసముతీసి పొంగించి దానిలో తేనె కలిపి
యిచ్చిన దారుణములైన కఫకాసలు శమిం
చును. చిత్రమూలపువేరు వంటికి తాకిన నివృ
పలె పుండగును. చినుగని వ్రణములను గాని,
గ్రంధులనుగాని పుండగుటకై చిత్రమూలమును
పైన రాయాదురు. చిత్రమూలము గర్భిణీస్త్రీ
లకు వాడకూడదు. గర్భస్థావమును గలిగిం
చును. పైన లేపనము చేయుటవలన వక్రము
గాని వ్రణములు వక్రమగుటయు, వక్రవ్రణ
ములు చిదుగుటయు గలుగును.

అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులను

బాధలను కుదుర్చునని

తమకు తెలియును

అయిన తెలియవలసిన దేది !

నేడు దేశమంతటను కుక్కగొడుగుల
వలె తలలెత్తిన నకలు మందుల చూచి
మోసపోకుండుటయే !

బజారులలో కొనుటకు పూర్వము
మాట్రేడు మార్కు గుర్తులన్నిటిని జాగ్రత్త
గా పరిశీలిండుడు.

గంధర్వకళ

రక్తపుష్టి, వీర్యవృద్ధి, నరములకు బిగి కలిగించు తియ్యని లేహ్యము

అనేకులకు మజల మగతనము కలిగించి మెప్పుపొందినది

గంధర్వకళ—యావనము సంఘటించును. శుక్లవర్ణము కట్టును. పుం స్వము పెంపుచేయును. కామోద్రేకము కలిగించును. సంభోగకళ హెచ్చుచేయును. మనోల్లాసము కూర్చును. అనందము కలిగించును: ప్రమోదములను జయించును.

కీళ్ళనొప్పులు, దురదలు, తిమ్మరలు, పోనాడుటలో గంధర్వకళ ప్రత్యేకకళ కలది. నవామేహములవలన ఇది చేయు పని అసాధారణమైనది. దీనిని ఎప్పుడును నేవించుచుండినచో మునలితనము కనబడదు. ఏ వ్యాధులును చేరవు. ఇది బాలెంతరాండ్రకును చాల మేలుచేయును. వారి కరీరములకు పూర్వపుబిగి కలిగించును.

పాను రు 3—0—0

మలయచందనము

సెగ రోగము నకు పేరు పొంది రుదౌషధము

పోటీలలో నెగినది. నకళ్ళను చూచి మోసపోకుడు !

ఈ క్రూరవ్యాధివలన బాధపడువారికి మా మలయచందనము నాలుగువందల యేండ్లనుండి గురువరంపరగా వాడబడుచున్నది. ఇది సంస్థానములయందును రాజకుటుంబములయందును వాడుటకు కనిపెట్టబడినది. కావుననే వర్ణము లేదు. పిడికారీతి వనిలేదు. సెగరోగము తగిలినట్లు, ముండు పుచ్చుకొనుచున్నట్లు యెవరి తెలియగూడదంటే మా మలయచందన మొక్కటే అందుకు తగినది. నకళ్లు బయలుదేరుచున్నవి. పరిశీలించకుండ ఏ యాషధమును పుచ్చుకోవద్దు. గంధర్వపార్శ్వసీవారి మలయచందనమే కావలె నని కోరుతు. అనేక వైద్యులు సొంతమందులను విడిచి దీనిని వాడి విజయము, బహుమతులు పొందుచున్నారు. మూకుపూటలలో గుణమిచ్చును. ఎరువు, తెలుపు, వచ్చసెగలకు ఇది రామబాణము. రస విష గంధకములు చేరని మూలికాయోగము. ఇక్కడకు అక్కడకు పరుగెత్తక నేడే మాకు వ్రాయుడు.

డబ్బీ ౨-౪-౦ దీని కనుపానము చందనతైలము ఔన్ను 3-౦-౦ రెండును ఖర్చులతో ౬-౦-౦

నాగరఖండము

అజీర్ణములకు శూలలకు, పరిణామశూలకు చాల మందిది. అకలిలేకపోవుట, కడుపుడిబ్బరము, నొప్పి, నోట సిల్లారుట కడుపులో మంట, పొత్తికడుపులో పోటు, కండ్లమంట, ఓకిరింత, వాంతులు, పులిత్రేమవులు, భస్మిక, అరుదీ—వీటిని త్వరగా తగ్గించును. విడుచకుండ ఒక్కపాను నేవించినచో ఎక్కి గురుపదార్థమైనను మలభముగా జీర్ణమై, మరల అకలి కరకరలాడును. రక్తపుష్టి కలిగించును.

పాను రు 3—0—0.

గంధర్వ పార్శ్వసీ—ఇన్ని నోపేట, రాజమండ్రి

ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయము

మానవ జీవితమునకు గ్రంథములు మౌనముగా నున్నవి. మానవజాతికి నున్నవి. మానవజాతికి నున్నవి. మానవజాతికి నున్నవి.

శ్రీపాద ముద్రాపాత్రాగారిది	శ్రీపాద కామేశ్వరరావుగారిది	పురాణముల గ్రంథములవారిది
వీరభూషణ-చరిత్ర	౦ ౧౨ చరిత్రము	౧ ౪ వేదముల గ్రంథములు
రమ్యభూషణ-చరిత్ర	౦ ౦ భారతము	౦ ౧౦ మల్లికార్జునరావు, సాంఘికములు
శ్రీరామచంద్ర-చరిత్ర	౦ ౧౨ రాజరాజరాజము	౦ ౪ దిగ్విజయ చరిత్ర
మహాభారతము-చరిత్ర	౦ ౦ శివాజీము	౦ ౪ ఇంగ్లీషులకు పాఠశాలములు
అపరాధచరిత్ర-సాంఘికము	౦ ౧౨ లీలావతిము	౦ ౪ అధిపతి శివరావు (సాహిత్య)
కారకము-కాటము	౦ ౧౨ లీలావతిము	౦ ౪ సహకారములను దొరకములు
విజయనగరము-చరిత్ర	౦ ౨ శ్రీరామచంద్రరావు	౦ ౨ భారతదేశములకు
చిత్తూరురాజము-చరిత్ర	౦ ౩ చిత్తూరు	౦ ౨ బసవరాజు అప్పారావుగారిది
దీర్ఘచరిత్రము-చరిత్ర	౦ ౩ లీలావతిము	౦ ౪ గీతములు
గోల్కొండరాజము-చరిత్ర	౦ ౨ భువనరావు	౦ ౪ విజయచంద్రామండలివారిది
శృంగేరి-చరిత్రము	౦ ౧౨ లీలావతిము	౦ ౪ అమృతరాజులకు
జా. చిలుకూరి నారాయణరావుగారిది	౦ ౧౨ సంగ్రహము	౦ ౪ కృష్ణామృతము
జగ్గలపేట-చరిత్ర	౦ ౦ కళాపాఠశాల	౦ ౪ పాఠశాలము
ప్రాచీన చరిత్రము	౦ ౪ సాహిత్యము	౦ ౪ రాజమహేంద్రవరము
అంబేడకర్-చరిత్రము	౦ ౪ సాహిత్యము	౦ ౪ కందుకూరి వీరేశలింగంకుటుంబము
నంద్యాల-చరిత్రము	౦ ౦ కొత్తము	౦ ౪ చరిత్రము
అశ్వత్థామ-చరిత్రము	౦ ౧౨ పీఠికలు	౦ ౪ అమృతరాజులకు
అశ్వత్థామ-చరిత్రము	౦ ౦ జగత్తు	౦ ౪ అలహాబాదు
ఉమర్ ఖయ్యూమ్-చరిత్రము	౦ ౪ బరంపురం కళాపాఠశాల	౦ ౪ దక్షిణాఫ్రికా
ఉపనిషత్తులు	౦ ౧౨ రాజరాజము	౦ ౪ హిందూమతము
చింతా దీక్షితులుగారిది	౦ ౧౨ జయంతిపురం	౦ ౪ హిందూమతము
శంకరాచారి-చరిత్రము	౦ ౦ భారతదేశము	౦ ౪ కురుక్షేత్రము
ప్రకాశ-చరిత్రము	౦ ౧౨ మల్లంపల్లి	౦ ౪ మూలము
పరిశ్రామము-చరిత్రము	౦ ౧౨ మల్లంపల్లి	౦ ౪ మూలము
గుడిపాటి వేంకటాచలంగారిది	౦ ౧౨ అమరావతి	౦ ౪ మూలము
మాకర్మము-చరిత్రము	౦ ౧౨ విశ్వనాథ	౦ ౪ మూలము
విద్యుత్తులు	౦ ౪ వేదము	౦ ౪ మూలము
సోదరి సరిశీలనాచరిత్రము	౦ ౧౨ అమరావతి	౦ ౪ మూలము
గీతములు	౦ ౧౨ కిన్నెరము	౦ ౪ మూలము
సోమనాథ విజయము	౦ ౧౨ అంబేడకర్	౦ ౪ మూలము
భాగవతము	౦ ౪ విశ్వనాథ	౦ ౪ మూలము
జనమంచి వేంకటరామయ్యగారిది	౦ ౧౨ మంజుషా	౦ ౪ మూలము
నరసింహము-చరిత్రము	౦ ౪ పాఠశాల	౦ ౪ మూలము
మాంజుషా-చరిత్రము	౦ ౧౨ తేనెపట్టు	౦ ౪ మూలము
రాజాభయవిద్యసాంధ్యం	౦ ౧౨ ఉదయము	౦ ౪ మూలము
కాటము	౦ ౪ విశ్వనాథ	౦ ౪ మూలము

వయస్సు : ౪౦-౪౫ సంవత్సరములు. కలెండర్ : ౧౯౫౫, ఇంగ్లీషు : ౧౯౫౫, రాజమండ్రి : ౧౯౫౫, రాజమండ్రి : ౧౯౫౫.

